

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรณีศึกษา : บ้านสระตาราข หมู่ที่ 12

ตำบลจอหอ อำเภอเมือง

จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวชฎาพร กาญจนเกษม

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

ชฎาพร กาญจนเกษม : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

หมู่บ้านสระตราช หมู่ที่ 12 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ฌ ลำปาง, 139 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านสระตราช หมู่ที่ 12 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แนวความคิดในการดำเนินงานตามทัศนะของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน และผลการนำเงินกู้ไปสร้างรายได้ในการประกอบอาชีพของสมาชิกในหมู่บ้าน

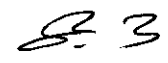
การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาระหว่าง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 โดยวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้ การจัดเวทีประชาคม การสังเกต การสัมภาษณ์โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสระตราชบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ โดยการเกิดความร่วมมือของชาวบ้านในหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี การดำเนินงานการบริหาร การแบ่งหน้าที่ การตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ได้จัดได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถที่แต่ละคนมี และมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็น เพื่อนำประสบการณ์มาเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง แต่การพึ่งพาตนเองของคนในหมู่บ้านนั้นยังไม่สมบูรณ์ เพราะยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและจากทุกๆฝ่ายที่ควรเข้ามาให้การสนับสนุน และการรวมกลุ่มของสมาชิกในการประกอบอาชีพเกิดขึ้นได้ เพราะทุกคนได้ช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ทำให้ศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยการศึกษามาจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

(นางสาวชฎาพร กาญจนเกษม)

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ฌ ลำปาง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคล ต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงาน วิจัย อาทิเช่น

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
2. รองศาสตราจารย์ ดร. องค์กร อินทร์มพรรย์
3. อาจารย์ ดร. พัฒนา กิติอาษา
4. อาจารย์ สุรียา สหุทคุปต์
5. รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต ไข่มุกด์
6. รองศาสตราจารย์ ดร. ไทโย ทิพย์สุวรรณกุล
7. รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ณ ลำปาง อาจารย์ที่ปรึกษา
8. คุณจันทร์เพ็ญ ประกำแหง ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา
9. คุณปาริชาติ สุรบถพิตวงศ์ พัฒนาการตำบลจอหอและพัฒนาชุมชนอำเภอ ที่ให้คำปรึกษาการปฏิบัติการในพื้นที่และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
10. นายอำเภอ ปลัด อบต. กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกและขอขอบคุณ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ พี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

ชฎาพร กาญจนเกษม
 นักศึกษาระดับบัณฑิตยศึกษา
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
 กันยายน 2545

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ฤ ลำปาง)

คณะกรรมการสอบ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ฤ ลำปาง)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์วิฑูรวัช โมพี)

กรรมการ

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน 7 2561 พ.ศ.....

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ-ตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีการดำเนินการ.....	2
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	2
บทที่ 2 บริบทการณ์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3-18
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	3
2. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	8
3. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
4. การพิจารณาเงินกู้ สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
5. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล.....	12
6. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามโครงการเพิ่ม ประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน.....	14

เรื่อง	หน้า
7. หลักสูตรอื่นๆ.....	15
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	19-34
1. วิธีการประเมิน โครงการ.....	19
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	22
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	22
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	27
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	35-67
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	35
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	52
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	63
4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน.....	64
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ.....	65
บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	68-71
1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ.....	68
2. วิธีการดำเนินการ.....	68
3. ผลการดำเนินการ.....	69
4. อภิปรายผล.....	69
5. ข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	72
ภาคผนวก.....	74-138
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี.....	75

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ข ระเบียบกองทุนหมู่บ้านสหคาราซ.....	113
ภาคผนวก ค แบบกทบ. 1 และ กทบ. 2.....	119
ภาคผนวก ง การพิจารณาอนุมัติเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน.....	128
ภาคผนวก จ การประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง.....	131
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	134
ภาคผนวก ช แผนผังครัวเรือนและแผนที่หมู่บ้านในเขต(อบต.).....	136
ประวัติผู้เขียน.....	139

สารบัญแผนภาพและตาราง

แผนภาพที่	หน้า
2.1 แสดงกระบวนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านสหคาราซ.....	10
2.2 แสดงความคิดพื้นฐานการประเมินของสตฟเฟิลบีม.....	12
2.3 สรุปความสัมพันธ์ ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ ในแบบจำลองซัพพโมเดล.....	13
3.1 เมตริกบรรยายและเมตริกตัดสินคุณค่า.....	20
3.2 ประเด็นที่ประเมินและการพิจารณาความสัมพันธ์และความสอดคล้อง.....	21
3.3 แสดงแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการประเมิน โครงการ.....	31
4.1 ภาพประกอบสระน้ำของหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนา.....	45
4.2 ภาพประกอบความแตกต่างการสร้างบ้านในอดีตกับปัจจุบัน.....	46
4.3 ภาพประกอบสภาพที่ดินและพื้นที่ทำการเพาะปลูก.....	48
4.4 แสดงคณะทำงานแต่ละฝ่ายของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน.....	54
ตาราง	
● แสดงการนำเสนอข้อมูลของกลุ่มประชากร.....	33
● แสดงให้เห็นความยากจนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย.....	36
● อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ.....	39
● สรุปสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคม.....	40
● สรุปผลของภาวะการมีงานทำและสวัสดิการแรงงาน.....	42
● จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะประชากร.....	46
● ประเภทอาชีพของผู้ที่นำเงินไปลงทุน.....	53
● ประเภทการส่งชำระค่างินกู้.....	55
● การชำระค่างินกู้ในแต่ละเดือน.....	59
● ยอดเงินชำระค่างิน.....	59

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

รัฐบาลมีนโยบายที่สำคัญในการแก้ปัญหาความยากจน โดยการดำเนินงาน “ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละหนึ่งล้านบาท ” เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับประชาชนในการสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน

กองทุนหมู่บ้าน จะเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นผู้บริหารจัดการ ซึ่งนโยบายดังกล่าวจึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนา “ คน ” และ “ การเรียนรู้ ” เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้าง “ ความเข้มแข็ง ” ของชุมชนต่อไป (สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน : 2544)

ส่วนหมู่บ้านสระตราช หมู่ที่ 12 ตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและ ได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านเพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ในฐานะที่เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตของทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านที่รับผิดชอบ จึงสมควรมีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินการให้บังเกิดผลและบรรลุประสิทธิภาพที่ดี

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินกองทุนหมู่บ้านสระตราช ที่ได้รับเงินจัดสรรดังกล่าวแล้ว ซึ่งในการประเมิน โครงการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่ควรศึกษา ดังนี้คือ

- 2.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสระตราช
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามทัศนะของสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสระตราช
- 2.3 เพื่อศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน ไปดำเนินกิจการสร้างรายได้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสระตราช

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดและรูปแบบการประเมินโครงการกองทุนครั้งนี้ ขอนำเสนอกรอบความคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสหธาราช ได้แก่ ต้นแบบความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ของ สตีฟเฟิลด์บีม ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งเป็นการประเมินที่กำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการต่างๆ เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยตัวอักษรนี้มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

ในส่วนของรายละเอียดที่เกี่ยวกับ ซีพีพีโมเดล ซึ่งเป็นส่วนในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านจะได้ทราบรายละเอียดในบทต่อไป

4. วิธีการดำเนินการ

- ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากแบบรายงาน เอกสารต่างๆจากทางราชการ และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสหธาราช
- ขั้นที่ 2 ศึกษารายละเอียดข้อมูลต่างๆ ภายในหมู่บ้านและใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลในการดำเนินการประเมินโครงการกองทุน
- ขั้นที่ 3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบรายงาน เอกสารต่างๆและเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล
- ขั้นที่ 4 นำข้อมูลที่ได้มาประมวลสังเคราะห์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสหธาราช ได้ศึกษาผลการเกิดกองทุนหมู่บ้านและได้นำวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้มาใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งทำให้ทราบผลของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านดังนี้

1. เพื่อได้ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสหธาราช
2. เพื่อได้ทราบและมีความเข้าใจถึงแนวความคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตามทัศนะของสมาชิกและคณะกรรมการ
3. เพื่อได้ทราบและมีความเข้าใจถึงผลการนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินกิจการสร้างรายได้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสหธาราช

บทที่ 2

ปริทรรศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษาบ้านสระตราช หมู่ที่ 12 ตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ . รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินโครงการและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งสรุปได้เป็น 7 ด้าน ดังนี้คือ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
 - 1.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544
 - 1.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสระตราช
3. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านสระตราช
4. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสระตราช
5. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินโครงการแบบชีพโฟโมเดล
6. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสระตราช ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนฯ
7. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง ซึ่งนโยบายหรือปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางในหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีดังนี้คือ

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับนักลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (เพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2544)
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2, 3 พ.ศ. 2544 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2545)

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

1.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้คือ

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบดังนี้

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ” มีชื่อย่อว่า กทบ.
2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้
3. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ
 - 3.1 ตาย
 - 3.2 ลาออก
 - 3.3 เป็นบุคคลล้มละลาย
 - 3.4 คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
 - 3.5 เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
 - 3.6 ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีคณะกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม
5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - 5.1 กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
 - 5.2 กำหนดแผนการจัดหาและจัดสรรเงินทุนให้แก่กองทุน
 - 5.3 จัดทำร่างกฎหมายเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
 - 5.4 กำหนดแผนงานและออกระเบียบข้อบังคับ
 - 5.5 ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดสรรผลประโยชน์
 - 5.6 ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
 - 5.7 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงาน

- 5.8 ออกระเบียบ คำสั่งและประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 5.9 รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 5.10 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ
4. ประชาสัมพันธ์การจัดตั้งนโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประชาสัมพันธ์กับส่วนราชการในการจัดตั้งกองทุน
6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากร
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องและรายงานผลต่อคณะกรรมการ
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี
11. ดำเนินการอื่นใด ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

1.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง โดยรัฐได้จัดสรรงบประมาณให้ทางหมู่บ้านแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งเงินกองทุนหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน

พระราชดำริ หมู่ที่ 12 หมู่บ้านจึงได้ดำเนินการร่างระเบียบว่าด้วย เงินกองทุนหมู่บ้านขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎระเบียบสำหรับการปฏิบัติของสมาชิก อันจะทำให้เงินกองทุนหมู่บ้านมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้เศรษฐกิจของครัวเรือน หมู่บ้าน และประเทศชาติเติบโตขึ้นได้ต่อไปในอนาคต

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสหธารา มีดังนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งกองทุนบ้านเลขที่ 19 บ้านสหธารา หมู่ที่ 12 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้าน

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านสหธารา หมู่ที่ 12 มีวัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้าน คือ

- 2.1 เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ
- 2.2 เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
- 2.3 เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้าน
- 2.4 เพื่อสร้างศักยภาพให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
- 2.5 เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้วิธีการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง
- 2.6 เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในหมู่บ้านมีขีดความสามารถในการบริหารและการจัดการ

ระบบเงินกองทุนของตนเอง

3. แหล่งที่มาของกองทุน

- 3.1 เงิน 1 ล้านบาท ที่ได้รับการจัดสรรจากงบประมาณของรัฐบาล
- 3.2 เงินค่าหุ้นของสมาชิกกองทุน
- 3.3 ดอกผลหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
- 3.4 เงินค่าธรรมเนียมแรกเข้าของสมาชิก
- 3.5 เงินสมทบหรือรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา
- 3.6 เงินฝากสัจจะหรือเงินรับฝากอื่นๆ

4. คุณสมบัติของสมาชิก

สมาชิกกองทุน ประกอบด้วยบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

- 4.1 เป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสหธารา เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน
- 4.2 เป็นผู้มิได้สัญชาติต่าง เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนและสนใจจะเข้ามามีส่วนร่วม

ในกิจกรรมของกองทุน

- 4.3 เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 4.4 เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- 4.5 อดทน เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- 4.6 มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก มีดังนี้

- 5.1 ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 5.2 เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุน
- 5.3 คณะกรรมการของกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

- 6.1 ตาย
- 6.2 ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- 6.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- 6.4 ใจฝ่อฝืนระเบียบของกองทุน แสดงตนเป็นปรปักษ์ ไม่ให้ความช่วยเหลือกองทุน
- 6.5 ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออกเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม
- 6.6 ใจปิดบังความจริง อันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- 6.7 นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ให้
- 6.8 มีคุณสมบัติที่ไม่ตรงกับที่กำหนดไว้

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ข)

2. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวไว้ว่า

1. จะต้องมีการเวียน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
3. วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์

3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนามีความรับผิดชอบ เสียสละและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
6. ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาชญากรรม
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

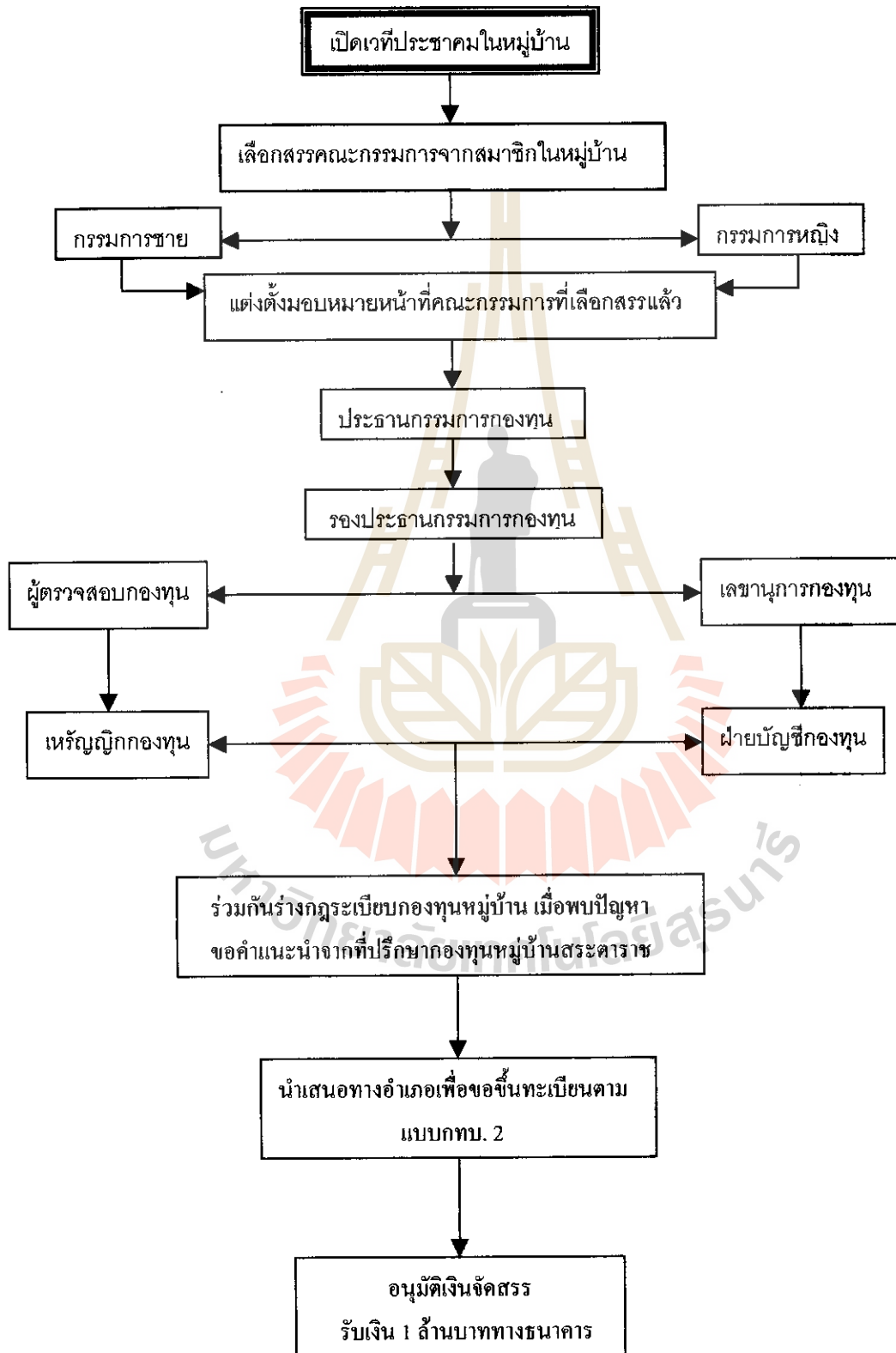
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

3. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆของหมู่บ้าน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป สำหรับหมู่บ้านสมัครพร้อมในด้านต่างๆ คือ

1. การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการ โดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านร่วมกันดำเนินการ
2. เลือกสรรคนดี เป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะช่วยกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง
3. ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ
4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดทำระบบตรวจสอบ การมอบหมายหน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ
5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงกระบวนการจัดตั้งกองทุนเงินล้านบ้านสหราชอาณาจักร ตำบลจอหอ

4. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาเงินกู้
2. คณะกรรมการมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ไม่เกินจำนวน 20,000 บาท ในกรณีมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้เกินกว่าจำนวน ให้คณะกรรมการเรียกประชุมแต่ต้องไม่เกินจำนวน 50,000 บาท
3. มีมติอนุมัติเงินกู้ ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินและรายละเอียดค่างี้ให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบ
4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน
5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอน
6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา
7. กรณีผู้กู้ผิดสัญญาให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับ ตามที่ระเบียบหรือข้อบังคับกองทุนกำหนดไว้
8. ผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน ให้คณะกรรมการมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยได้ทันที

ส่วนในการพิจารณาเงินกู้กองทุนหมู่บ้านสหคาราช มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ดังนี้

1. กู้ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท ให้ใช้บุคคลค้ำประกัน 2 คน มีอายุตั้งแต่ 20 – 70 ปี และต้องเป็นสมาชิกในกองทุนหมู่บ้าน หรือใช้หลักทรัพย์สินค้ำประกัน
2. กู้วงเงินเกิน 20,000 บาท ต้องให้คณะกรรมการกลางเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท และต้องมีหลักทรัพย์สินค้ำประกัน
3. จะพิจารณาตามลำดับที่ยื่นเสนอขอกู้และจะพิจารณาเป็นรายๆ ไป
4. ผู้กู้จะเลือกชำระแบบใดแบบหนึ่ง ตามที่ทางคณะกรรมการได้กำหนดไว้ภายในระยะเวลา 1 ปี
5. ผู้ค้ำประกันต้องเป็นสมาชิกในกองทุนและจะค้ำประกันให้ผู้กู้ได้ 2 รายเท่านั้น
6. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลา ทางคณะกรรมการจะให้ฝ่ายสินเชื่อดิจตามเพื่อให้ผู้ค้ำประกันจัดนำเงินมาชำระแทน

7. ในกรณีที่ผู้ค้าประกันไม่สามารถชำระหนี้แทนได้ตามกำหนดเวลา ทางคณะกรรมการจำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมาย

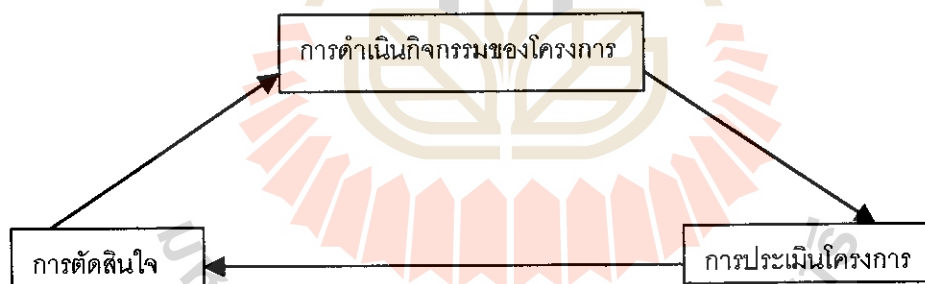
8. ในกรณีที่ผู้กู้เสียชีวิตลงไม่ว่ากรณีใดๆก็ตาม ให้ผู้ค้าประกันเป็นผู้ชำระแทนเฉพาะเงินต้น ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยแต่ต้องชำระภายในระยะเวลา 1 ปี

9. ทางคณะกรรมการจะขอคืนเงินสำรองฉุกเฉินไว้เป็นจำนวน 20,000 บาท สำหรับการเกิดอุบัติเหตุทางธรรมชาติต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ไว้ให้แก่สมาชิก เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้บ้าน พายุพัดพัง โดยให้กู้ยืมจากกองทุน โดยไม่คิดดอกเบี้ยและชำระคืนภายในระยะเวลา 1 ปี และให้กู้ยืมโดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ง)

5. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล

สตฟเฟิลบีม (อ่างใน จำเนียร สุขหลายและคณะ) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อประเมินผลโครงการ ซึ่งได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า “ เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆที่มีอยู่ ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงความคิดพื้นฐานการประเมินของสตฟเฟิลบีม

แบบจำลอง CIPP ประเมินด้านต่างๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการจัดหาข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆที่วางไว้ ประเมินในด้านต่างๆดังนี้

2.1 ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ

2.2 ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.3 การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินการไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น โดยประเมินอัตรากำลัง เวลางบประมาณ วิธีการภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบคำถาม เช่น แผนงานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- 3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- 3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- 3.3 เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆที่เกิดขึ้น

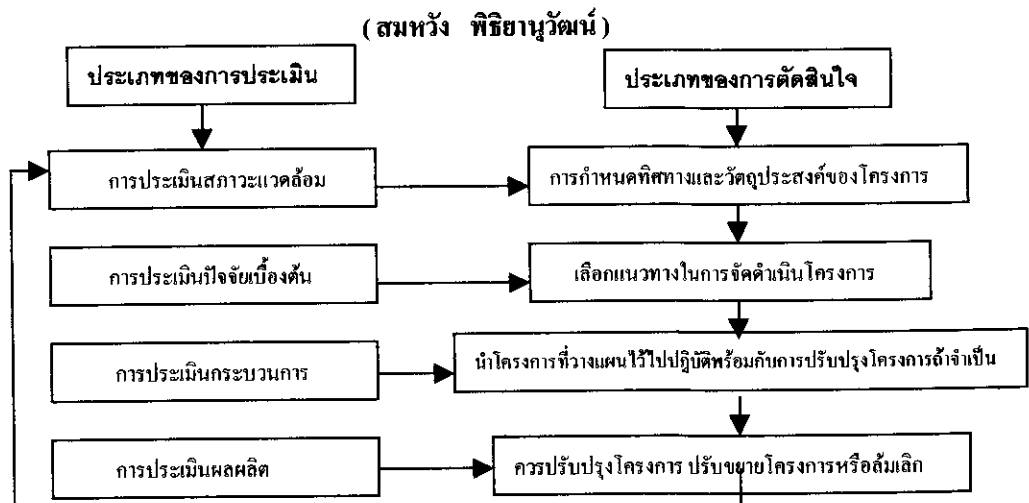
ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่าง คือ

1. การจัดทำนักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างนักประเมิน โครงการและบุคลากรในโครงการ
4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจ

การทำตามกระบวนการ ต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่อง เกี่ยวกับว่าทำอย่างไร โครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการให้ข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาและบันทึกกระบวนการ สำหรับแปลความหมายของความสำเร็จโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่มีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา : 2545)

แผนภาพที่ 2.3 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพพีโมเดล

6. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสหคาราซ ตามโครงการฯ

จากนโยบายของทางรัฐบาล ที่ต้องการให้ระดับฐานรากได้มีทุนภายในหมู่บ้านและมีความสามารถบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ยั่งยืนได้นั้น เพื่อให้หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน และให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน จึงมีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษา หลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งในหลักสูตรให้นักศึกษาบัณฑิตกองทุนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแผ่นดินบ้านเกิดของตนให้ลืมตาอ้าปากได้

กองทุนหมู่บ้านสหคาราซ ได้ขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 12 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2544 และได้รับจัดสรรเงินทุน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 24 เดือน กันยายน พ.ศ. 2544 ซึ่งมีจำนวนสมาชิกก่อตั้งจำนวน 120 คน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นมาได้นั้น เพราะความร่วมมือของสมาชิกในหมู่บ้าน โดยได้ร่วมกันคัดเลือกสมาชิกที่มีความเหมาะสมในตำแหน่งของคณะกรรมการ ถึงแม้ว่า กรรมการในบางส่วนมีอาชีพส่วนตัวที่ต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว ซึ่งได้เสียเวลาส่วนหนึ่งเพื่อมาบริหารกองทุนหมู่บ้าน นับว่าในส่วนของกองทุนถือเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้น แต่มีบ้างที่คณะกรรมการพบกับปัญหา แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเลิกล้มกองทุนนี้ เพราะในเมื่อถูกเลือกและไว้วางใจแล้ว ทางคณะกรรมการต้องร่วมมือช่วยกันบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้กองทุนอยู่เป็นทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน และในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสหคาราซที่พบคือ

1. การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านไม่ต่อเนื่อง
2. ผลกำไรจากดอกเบี้ยน้อยและขาดงบค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
3. ปัญหาจากกลุ่มผู้กู้เงิน คือ การชำระเงินกู้ล่าช้า

การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านไม่ต่อเนื่อง สาเหตุคือ ในช่วงแรกกรรมการฝ่ายจัดทำบัญชีไม่เข้าใจในการกรอกรายละเอียดและไม่เข้าร่วมประชุม เพื่อหาแนวทางแก้ไขจึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ

แนวทางดำเนินการปรับปรุงแก้ไข คือ คณะกรรมการได้ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน และได้แนวทางแก้ไขปัญหานี้โดยจัดหาผู้ที่มีความสามารถในการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านขึ้นใหม่ และแต่งตั้งให้เป็นกรรมการฝ่ายจัดทำบัญชี โดยให้เข้าไปอบรมการทำบัญชีที่อาชีวศรราชสีมา ได้จัดขึ้น เพื่อให้กรรมการที่รับผิดชอบทำบัญชีมีความเข้าใจยิ่งขึ้นและสามารถทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน

ผลกำไรจากดอกเบี้ยน้อยและขาดงบค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน สาเหตุคือ

หมู่บ้านสหคาราซได้รับเงินล้านบาทเป็นหมู่บ้านแรกของตำบลจอหอ จึงไม่ได้เตรียมการในการจัดงบค่าใช้จ่าย ทำให้คณะกรรมการกองทุนต้องจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งค่าเดินทางในการติด

ต่อกับธนาคาร ส่วนผลกำไรจากดอกเบี้ยน้อยนั้น เพราะอัตราที่ทางกองทุนกำหนดไว้ร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือนหรือร้อยละ 6 บาทต่อปี

แนวทางดำเนินการปรับปรุงแก้ไข คือ คณะกรรมการได้จัดให้มีเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อปรับเปลี่ยนในเรื่องของค่าใช้จ่ายจากเดิม โดยเพิ่มค่าใช้จ่ายในการถ่ายเอกสารจากผู้กู้เงิน และเมื่อครบกำหนด 1 ปี ทางคณะกรรมการกองทุนมีการประชาคมอีกครั้งเพื่อปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยจากร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน หรือร้อยละ 6 บาทต่อปี เป็นร้อยละ 1 บาทต่อเดือนหรือร้อยละ 12 บาทต่อปี ซึ่งสมาชิกไม่ได้โต้แย้งแต่อย่างใด เพียงแต่ขอให้ได้เงินก็เพียงพอแล้ว

ปัญหาจากกลุ่มผู้กู้เงิน คือ การชำระเงินล่าช้า สาเหตุคือ ผู้กู้เงินขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและขาดความซื่อสัตย์ต่อกองทุนหมู่บ้าน ผู้กู้ที่ส่งเงินช้าเป็นผลทำให้ผู้กู้ต้องเพิ่มภาระหนี้สิน

แนวทางดำเนินการปรับปรุงแก้ไข คือ กรรมการฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน ได้ดำเนินการโดยตามผู้กู้เงินเพื่อมาทำการตกลงกับคณะกรรมการคือ ยืดระยะเวลาและทำการผ่อนผันโดยกำหนดวันเวลาให้แน่นอน แต่ถ้าผู้กู้ผิดนัดชำระเงิน คณะกรรมการจะใช้มาตรการปรับเงินล่าช้าในอัตราร้อยละ 1 บาทต่อวัน กรณีผู้กู้ยังไม่มีการชำระในแต่ละเดือน คณะกรรมการให้ผ่อนชำระเป็นรายวันได้ แต่ต้องทำข้อตกลงกับทางคณะกรรมการให้ชัดเจน

ดังนั้น การบริหารกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยแก้ไขปัญหาแก่ชาวบ้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การบริหารแบบโปร่งใสเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนากลไกให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการร่วมมือกับภาครัฐ ประชาคมทุกระดับร่วมกันเป็นกลไก ตรวจสอบ ให้กองทุนเงินล้านบาทบริหารได้มีประสิทธิภาพเพื่อประชาชนจริงๆ (มดิชนรายวัน; 2544 : 6)

7. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

ในช่วงวิกฤตสังคมไทยในปัจจุบัน ประชาชนและผู้นำสังคมที่มีภูมิปัญญาในทุกสาขาอาชีพ นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นักวิชาการ นักพัฒนาหลายท่าน ตลอดจนผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชนบทต่างเสนอแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่อยู่รอดได้ด้วยเศรษฐกิจการผลิตแบบพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มเพื่อสร้างศักยภาพของชุมชน การสร้างกองทุนในรูปแบบต่างๆ การเชื่อมโยงในรูปแบบเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน เพื่อร่วมมือกันพัฒนาชุมชนหรือสังคม พร้อมทั้งการประสานความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่หลากหลาย ในลักษณะของ “พหุภาคี” การจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด การสรุปบทเรียน โดยเฉพาะบทเรียนของชุมชนที่สามารถอยู่รอด

และเข้มแข็งอยู่ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่าเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างเข้มแข็งและสามารถยืนหยัดอยู่ได้ เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นในการพัฒนาแนวทางใหม่จึงจำเป็นต้องยึดหลักของชุมชน นิยมที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนทุกชั้นตอน (ชุตติวิชาการวิจัยชุมชน ; 2545 : 87-88)

ศ.นพ. ประเวศ วะสี ชี้ว่า ในความคิดกระแสหลัก เมื่อพูดถึงกองทุนมักหมายถึง ทางการเงินล้วนๆแล้วก็ลงไปสู่เทคนิควิธีการว่าจะเอาเงินมาจากไหน บริหารอย่างไร ระบบบัญชีเป็นอย่างไร ฯลฯ แต่จากประสบการณ์ของชาวบ้าน กองทุนหมู่บ้านนั้น ไม่ใช่ทุนทางการเงินอย่างเดียว ต้องประกอบขึ้นด้วย ทุนที่เป็นคนแต่ละคน คือ **ทุนทางสังคม** ที่ถักทอคนแต่ละคนมาเป็นกลุ่มคนหรือสังคม **ทุนทางวัฒนธรรม** คือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่บรรสานสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม **ทุนทางศีลธรรม** หมายถึงความถูกต้องแห่งการอยู่ร่วมกัน เช่น ความเอื้ออาทร ความสุจริต ความเสียสละ **ทุนทางทรัพยากร** เช่น ดิน น้ำ ป่า อากาศ ที่มีการอนุรักษ์และใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน **ทุนทางปัญญา** ได้แก่การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและนำเอาความรู้มาสังเคราะห์เป็นปัญญาและการจัดการ และ **ทุนที่เป็นเงิน** อันช่วยกันออมไว้เพื่อให้กระบวนการออมและการจัดการรวมทั้งตัวเงินเป็นเครื่องกระตุ้นและส่งเสริมสร้างทุนที่ไม่ใช่เงิน 6 ประการดังกล่าวข้างต้น (มติชนสุดสัปดาห์ : 2545 ; 6)

บทสัมภาษณ์ ของ ผู้ใหญ่บ้านตลาดม่วง-ตลาดเหนือ และผู้นำเครือข่ายอาสาสมัครฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในเขต ส.ป.ก. จังหวัดมหาสารคามกล่าวว่า เครือข่ายติดตามข่าวสารเรื่องกองทุนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นพร้อมข้อเสนอแนะต่อกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลในหลายประเด็นดังนี้

1. รัฐบาลควรนำเสนอเงื่อนไขของกองทุนหมู่บ้านมาให้ชาวบ้านศึกษาก่อนว่าจะรับหรือไม่รับเงินก้อนนี้ และให้ชาวบ้านลงมติกันในเวทีชาวบ้าน
2. ควรดำเนินการในรูปแบบธนาคารหมู่บ้าน เพื่อสร้างนิสัยการออมในหมู่บ้านให้เป็นฐานของการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยต้องมีระบบคิวดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อนำส่วนหนึ่งไปจัดสวัสดิการในชุมชน
3. กองทุนหมู่บ้านควรอยู่ในหมู่บ้านเป็นกองทุนที่ยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลาน ถ้ารัฐบาลจะให้เงินคืนภายใน 5 ปี 10 ปี ถือว่าเป็นกองทุนที่ไม่ยั่งยืนแต่เป็นเงินลงทุนชั่วคราว
4. ต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การจัดสรรเงินต้องมาจากความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน ทางภาครัฐมีบทบาทเป็นเพียงหน่วยงานเสริมที่คอยให้ความรู้แก่ชาวบ้าน และทำหน้าที่ตรวจสอบความโปร่งใสของการทำงาน การบริหารเงิน ซึ่งชาวบ้านยินดีให้ตรวจสอบ

5. กองทุนหมู่บ้านต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนเป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ไม่เช่นนั้นจะเป็นคาบสองคม ซึ่งอาจสร้างความแตกแยกในหมู่บ้าน

6. กองทุนหมู่บ้านควรสนับสนุนงบประมาณให้กับกองทุน หรือกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้านที่มีอยู่เดิมให้สามารถพัฒนายิ่งๆขึ้นไป โดยแต่ละกองทุนมีอิสระในการบริหารจัดการไม่นำทุกกองทุนทุกกลุ่มมารวมกันบริหารภายใต้เงินก้อนเดียว ซึ่งจะเป็นการตัดทอนกระบวนการเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการของคนในชุมชน

7. กองทุนหมู่บ้านน่าจะจัดสรรเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน เหมือนโครงการจัดสวัสดิการเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบากของกองทุน เพื่อสังคม จึงจะได้ประโยชน์ทั้งสองทาง คือ ชาวบ้านสามารถกู้เงินไปใช้จ่ายหรือลงทุนด้านอาชีพได้ และเกิดการจัดสวัสดิการในชุมชนเพื่อให้คนจนดูแลกันเอง

ชาวบ้านตลาดม่วง-ตลาดเหนือ มั่นใจว่า จากประสบการณ์การบริหารจัดการกองทุนและกลุ่ม ภายในหมู่บ้านที่ผ่านมา พวกเขาจะสามารถบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านให้เป็นการ “ค่อยๆ” การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริงต่อไป (ชีวิตชุมชน : หนังสือพิมพ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ;2545 : 19)

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2539:255) ได้สรุปว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่

1. การศึกษาดูงาน เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลใหม่ อันนำมาซึ่งการสร้างภูมิปัญญา
2. เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ อันเป็นเครื่องมือในการ “ ระดมสมอง ” ของชาวบ้านในการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ร่วมกัน และในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมจากกันและกัน ทั้งในระดับชุมชนและระหว่างชุมชนอาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น เวทีเพื่อสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงาน เวทีเพื่อ วิเคราะห์ปัญหาและข้อมูลใหม่เวทีเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น(ชุมวิชาการวิจัยชุมชน : 2545;87)

สุพรรณณี ไชยอำพร (2531:113) กล่าวถึง ลักษณะการดำเนินงานและความสำเร็จขององค์กรชุมชน หมายถึง การดำเนินงานที่ต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน (People ' Participation) กล่าวคือ ควรจะเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยกรรมการและสมาชิกมีการรับบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน สามารถแบ่งงานกันทำและแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงไม่มีการผูกขาดหรืออุกบงการโดยกลุ่มอิทธิพลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ (ชุมวิชาการวิจัยชุมชน : 2545;83)

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น ต้องให้ความสำคัญกับความร่วมมือของคนในชุมชน ต้องมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนเพื่อให้เกิดพลังในการทำงาน ซึ่งลักษณะการรวมกลุ่มของชาวบ้านเกิดจากความสนใจหรือมีกลุ่มความสนใจ จนกลายมาเป็นการศึกษาร่วมกัน

และทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันในที่สุด กระบวนการดังกล่าวที่เกิดขึ้นนี้ อาจเรียกได้ว่า เป็นการเกิด กระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนหรือองค์กรชุมชนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของการ พัฒนาชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริงดังที่ระบุไว้แล้วในวัตถุประสงค์ในบทที่ 1 ซึ่งในบทที่ 3 ได้กำหนดวิธีดำเนินการไว้ 6 ข้อย่อยดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

หลักการพื้นฐานของการประเมินโครงการ เป็นการประเมินตามรายงานสภาพจริงหรือที่เรียกกันว่า “ **Authentic Evaluation** ” ซึ่งการตัดสินใจคุณค่า ความเด่น ความด้อย ไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประเมิน แต่อาจทำในเชิงชี้แนะสำหรับตัวบ่งชี้บางตัวเท่านั้น และการกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจของตัวบ่งชี้จะไม่กระทำไว้ล่วงหน้า แต่จะทำการเก็บข้อมูลก่อน ส่วนรูปแบบการประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบ (**System Approach**) ตรงกับชีพพีโมเดล (**CIPP Model : Context – Input – Process – Product**) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่มีหลักการของการประเมินที่เป็นระบบโดยมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการที่จะทำให้ได้สารสนเทศ เพื่อที่จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสม และการประเมินเชิงระบบนี้มีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลอง (**Model**) เพื่อใช้ในการประเมินโครงการและได้นำเสนอมี่ดังนี้

รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (**Scriven ' Evaluation Ideologies and Model**)

ได้กำหนดความหมายของการประเมิน “การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน”

สคริฟเวน ได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

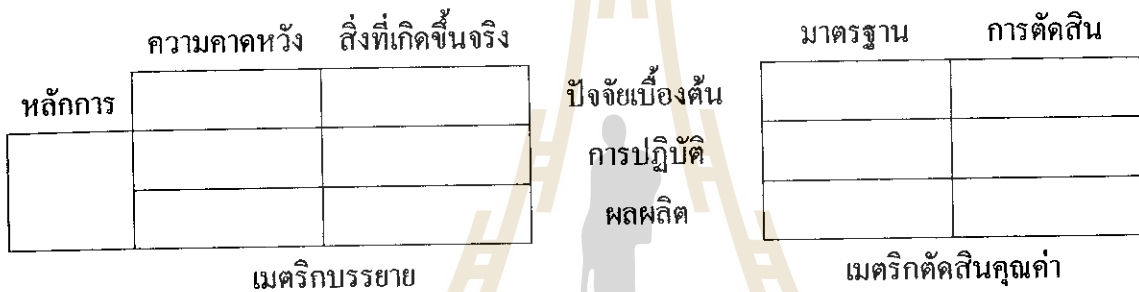
ก. การประเมินคุณค่าภายใน (**Intrinsic Evaluation**) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ อาทิ จุดประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา หรือประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ เป็นต้น

ซึ่งกล่าวได้ว่าการประเมินนี้เป็นการประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มที่จะดำเนินการโครงการ

ข. การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินผลในส่วนที่ผล ของการดำเนินการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

รูปแบบการประเมินของสเตก (Stake 's Concepts and Model of Evaluation)

ได้กล่าวถึงการประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน โดยได้นำเสนอรูปแบบการประเมิน เคาทิแนนซ์ (Stake's Countenance Model) ดังแผนภูมิที่ 3.1

แผนภูมิที่ 3.1 เมตริกบรรยายและเมตริกตัดสินคุณค่า

จากแผนภูมิ สเตก ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 มิติในแนวตั้ง จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. สิ่งนำ (Antecedents) หมายถึง สภาพของสิ่งต่างๆที่มีอยู่แล้วก่อนที่จะดำเนินการโครงการ
2. การปฏิบัติ (Transaction) หมายถึง การดำเนินการของ โครงการตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. ผลผลิต (Outcome) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการที่มีการดำเนินการ

มิติที่ 2 มิติในแนวนอน จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

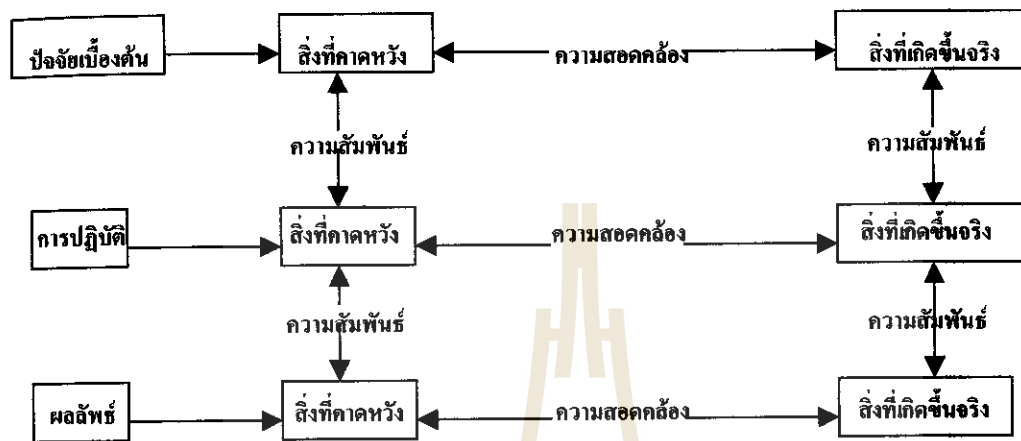
1. ส่วนของการบรรยาย (Description) หมายถึงสภาพที่เกิดขึ้นจริงหรือที่ต้องการให้เกิดขึ้น ที่สามารถสังเกตได้ จำแนกออกเป็นส่วนย่อยๆ 2 ส่วน ได้แก่

- 1.1 ความมุ่งหมายที่คาดหวัง หรือต้องการให้เกิดขึ้น
- 1.2 ผลที่เกิดขึ้นจริง

2. ส่วนของการตัดสินใจ (Judgement) หมายถึง สภาพของการตัดสินใจเชิงประเมิน จำแนกออกเป็นส่วนย่อยๆ 2 ลักษณะ ได้แก่

- 2.1 มาตรฐาน ที่กำหนดขึ้นเพื่อเทียบผลที่เกิดขึ้นว่ามีคุณภาพในระดับใด
- 2.2 การตัดสินใจ เป็นการนำผลที่เกิดขึ้นมาเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด

ซึ่งสะดวกได้นำเสนอความสัมพันธ์และความสอดคล้องของการใช้เมตริกทั้งสอง ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3.2

แผนภูมิที่ 3.2 ประเด็นที่ประเมินและการพิจารณาความสัมพันธ์และความสอดคล้อง

ในส่วนรูปแบบของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam’s CIPP Model) ซึ่งได้กล่าวถึงรายละเอียดมาแล้ว โดยได้นำมาใช้ในการประเมินโครงการ หรือที่เราเรียกกันว่า ชิพโมเดล และในรูปแบบจำลองชิพโมเดลได้ระบุการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบๆหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบกิจการของผู้กู้แต่ละราย

รูปแบบการประเมินเชิงระบบ เป็นอีกแบบที่เหมาะสมในการประเมินผลตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพราะเป็นการศึกษาและมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยขององค์กรหรือหน่วยเปลี่ยนสภาพซึ่งในที่นี้คือ ชุมชนท้องถิ่น หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิตและหน่วยผู้ใช้ผลผลิต ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมองค์กร ต่อ ไปนี้จะเรียกว่า “บริบท” (ชูติวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา : 2545 ; 85-86 , 90)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คำว่า “ ประชากร ” (Population) ที่มีใช้มีความหมายว่า กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง มีลักษณะที่ผู้วิจัยสามารถมองเห็นและรับรู้ได้ ซึ่งประชากรที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสหธาราช ได้แก่ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสหธาราช โดยแบ่งได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
2. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
3. สมาชิกที่ยังไม่ได้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
4. สมาชิกในหมู่บ้านที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

คำว่า “ กลุ่มตัวอย่าง ” (Sample or Sampling Group) ในการวิจัยหมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการค้นคว้าครั้งนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสหธาราช โดยแบ่งได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 9 คน
2. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 4 กลุ่มอาชีพ
 - 2.1 กลุ่มผลิตทางการเกษตร จำนวน ร้อยละ 50 ของกลุ่ม
 - 2.2 กลุ่มค้าขาย จำนวน ร้อยละ 50 ของกลุ่ม
 - 2.3 กลุ่มบริการ จำนวน ร้อยละ 50 ของกลุ่ม
 - 2.4 กลุ่มอุตสาหกรรมฯ จำนวน ร้อยละ 50 ของกลุ่ม
3. สมาชิกที่ยังไม่ได้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน
4. สมาชิกในหมู่บ้านที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน

ดังนั้น “ กลุ่มตัวอย่าง ” ที่ได้คัดเลือกเป็นส่วนหนึ่งของประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านสหธาราช ซึ่งนำมาเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านอย่างแท้จริง

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

3.1 ตัวแปรที่ศึกษา (Variable) หมายถึง สิ่งที่ผู้ประเมินต้องการศึกษาสนใจที่จะวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลและเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงค่าได้

ตัวแปรที่ศึกษา สำหรับการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

3.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความคิดเห็นของคณะกรรมการในการบริหารจัดการ แนวความคิดและทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน

3.2 ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา ซึ่งตัวชี้วัดของโครงการกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล โดยภาพรวมตามแนวความคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 ระบบ ดังนี้ คือ

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งได้รายการตัวชี้วัดดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. **ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)** หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบเป็นสำคัญ สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ฟ้า ไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น สำหรับตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

8. อื่นๆ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์หมู่บ้าน สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน สำหรับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

2. สภาพทางภูมิศาสตร์

3. สภาพปัจจุบัน

4. เศรษฐกิจในหมู่บ้าน

5. สังคมและวัฒนธรรม

6. ด้านอื่นๆ เช่น

6.1 การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

6.3 โครงการพัฒนาที่ผ่านมา

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A โดยมีการติดตามและกระตุ้นจากรัฐบาลและจากประชาคมท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 เงินทุนสะสมอื่นๆตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

2.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.5 เงินที่ผู้ชำระคืนกองทุนหมู่บ้าน

2.6 ผู้สมัครขอกู้เงิน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ A การกระทำกิจกรรมต่างๆเป็นไปตามหลักเกณฑ์และระบบที่ดี ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 การจัดทำระเบียบกองทุน

3.2 กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

3.3 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

3.4 การจัดสรรผลประโยชน์

3.5 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

1. จำนวนสมาชิกกองทุน
2. จำนวนผู้กู้
3. ยอดเงินที่ให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

1. จำนวนผู้ได้เงินกู้
2. จำนวนทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน
3. จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด
4. ยอดเงินชำระคืนตามกำหนด

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

1. ทักษะชีวิตของชุมชนที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน
2. ความสามารถในการพึ่งตนเอง
3. ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
2. หนี้สินของผู้กู้และครอบครัว
3. อาชีพหลักของผู้กู้
4. รายได้ของครอบครัวผู้กู้
5. สภาพการอยู่อาศัยของผู้กู้
6. สมาชิกในครอบครัวของผู้กู้
7. ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 จำนวนเงินกู้ที่ได้รับการอนุมัติ
 - 2.2 จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
 - 2.3 สถานที่ วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ
 - 2.4 จำนวนแรงงานในการประกอบอาชีพ
 - 2.5 เทคนิควิธีการทำงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การหาความรู้เพิ่มเติม
 - 3.2 การหาตลาด
 - 3.3 การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน
 - 3.4 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.5 การหาวัตถุดิบที่ดี
 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)
 1. รายได้เป็นเงิน
 2. ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 1. ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 2. ผู้กู้ได้ลดภาระหนี้สิน
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
 1. ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
 2. การกลับคืนถิ่นของประชาชน
 3. ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระดับหมู่บ้านบางตัวต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระดับผู้กูรายบุคคล คือ รายได้เป็นเงินผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านตนเอง ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้าน ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วย เพราะหน่วยระบบ A จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B (จุฬาราชวิทยาลัย : 2545)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

4.1 แบ่งตามวิธีการสร้าง สามารถแบ่งออกได้ 2 แบบ คือ

4.1.1 เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบ

4.1.2 เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างขึ้นมา เพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4.2 แบ่งตามลักษณะการใช้งาน สามารถแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกได้ 2 ประเภท ได้แก่

4.2.1 เครื่องมือที่ใช้กับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือวัดที่มีการกำหนดหน่วย สัดส่วน การวัดและสิ่งที่ใช้วัดได้อย่างแน่นอนชัดเจน

4.2.2 เครื่องมือทางสังคมศาสตร์ มีความยุ่งยาก ซับซ้อนในการนำไปใช้เก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ไม่มีความคงที่ค่าออกได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆอย่าง เช่น ประสบการณ์พฤติกรรมจากกลุ่มตัวอย่างระยะเวลา เป็นต้น (ชุตติวิชาการวิจัยชุมชน : 2545 ; 180-181)

ซึ่งในส่วนของการประเมินโครงการครั้งนี้ ใช้เครื่องมือทางสังคมศาสตร์ เพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล อันได้แก่

1. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสังเกต โดยจะต้องมีการบันทึกข้อมูลทันทีที่เห็นเหตุการณ์นั้น

ประเภทของการสังเกต แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. แบบสังเกตที่มีโครงสร้าง (Structured Observation Form) เป็นแบบสังเกตที่สร้างอย่างเป็นระบบ

2. แบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation Form) เป็นแบบสังเกตที่กำหนดแต่ประเด็นหลักโดยไม่มีรายละเอียด

วิธีการใช้ในการบันทึกการสังเกตในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่

1. การบันทึกพฤติกรรม (Anecdotal Record)
2. อุปกรณ์ต่างๆ เช่น กล้องถ่ายรูป

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องการข้อมูลเชิงลึก หรือจากกลุ่มเป้าหมายที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้

ประเภทของการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ได้ กำหนดข้อคำถามไว้อย่างชัดเจน

2. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ ไม่ได้กำหนดคำถามไว้แน่นอน สามารถเปลี่ยนแปลงคำถามได้ตามสถานการณ์ (ชูติวิชาการ ประเมินเพื่อการพัฒนา : 2545 ; 104-106)

3. แบบสอบถามและแบบสำรวจ เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินเช่นเดียวกัน

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบใช้เขียนตอบ กรอกข้อความสั้นๆ หรือยาวๆ

3.2 แบบสำรวจ (Inventory) แบบนี้ให้ผู้ตอบทำเครื่องหมายเรื่องที่ถาม อาจเป็น เรื่องของความสนใจ เจตคติ พฤติกรรม หรือคุณธรรมด้านต่างๆ

3.3 มาตรการจัดอันดับ (Rating Scale) หรือมาตรการจัดอันดับคุณภาพ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ หรือคุณลักษณะต่างๆที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นเชิงปริมาณ ได้ โดยตรง (ชูติวิชาการวิจัยชุมชน : 2545 ; 182-183)

4. การจัดเวทีประชาคม โดยการเชิญชาวบ้าน เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการ บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

และในส่วนของแบบรายงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่

1. แบบรายงาน (บร.1) แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
2. แบบรายงาน (บร.2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
3. แบบรายงาน (บร.3) แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทศนคคที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน
4. แบบรายงาน (บร.4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
5. แบบรายงาน (บร.5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
6. แบบรายงาน (บร.6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน
7. แบบรายงาน (บร.7) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
8. แบบรายงาน (บร.8) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
9. แบบรายงาน (บร.9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์

10. แบบรายงาน (บร.10) แบบสรุปรูปทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
11. แบบรายงาน (บร.11) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
12. แบบรายงาน (บร.12) การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน
13. แบบเก็บข้อมูลในหมู่บ้าน ได้แก่ กชช 2 ค. จปฐ. แผนพัฒนาหมู่บ้านและตำบล เป็นต้น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพนั้น ได้ทำการเก็บจากเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านตามแบบต่างๆและแบบรายงานที่ได้กำหนดไว้แล้วมีดังนี้คือ

1. กำหนดข้อมูล เพื่อใช้ในการประเมินโครงการ

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมาย เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้คำตอบของประเด็นที่ต้องการประเมินและแบบเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูล ในการประเมินโครงการครั้งนี้ได้แยกออกดังนี้คือ

แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร.1)

วิธีการดำเนินการ คือ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลซึ่งเรียกว่า ข้อมูลมือสอง (Secondary data) ได้แก่ กชช2ค. จปฐ. เอกสารสรุปข้อมูลของหมู่บ้าน แผนพัฒนาหมู่บ้านและตำบล เป็นต้น และวางแผนการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)

วิธีการดำเนินการ คือ ศึกษาเกณฑ์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน และกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อออกสัมภาษณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด (50 % ของครัวเรือนในหมู่บ้าน) และวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (รายละเอียดตารางเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก จ)

แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน (บร.3)

วิธีการดำเนินการ คือ กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ อาทิเช่น กรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคน ผู้นำชุมชน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)

วิธีการดำเนินการ คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของกองทุนหมู่บ้านและสัมภาษณ์ กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน (บร.5)

วิธีการดำเนินการ คือ ประชุมร่วมกับประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและผู้นำชุมชน เพื่อหารือในการจัดเวทีประชาคม โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และบันทึกผลการจัดเวทีประชาคม (ภาพประกอบที่ 1 อยู่ในภาคผนวก ฉ)

แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน (บร.6)

วิธีการดำเนินการ คือ ประชุมร่วมกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์และดำเนินการจัดเวทีเสวนา โดยการสังเกต สัมภาษณ์และ ใช้แบบสอบถามเพิ่มเติม

แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อกำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีการดำเนินการ คือ กำหนดกลุ่มเป้าหมายและกำหนดหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ ซึ่ง บร.7 นี้ใช้สนับสนุนการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อประกอบการสรุปผลของแบบ บร.2

แบบโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร. 8)

วิธีการดำเนินการ คือ ศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มอาชีพและสังเกต โดยใช้วิธีการจดบันทึกและ ใช้อุปกรณ์กล้องถ่ายรูปบันทึกภาพ เพื่อเป็นหลักฐานในการทำโครงการฯ

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)

วิธีการดำเนินการ คือ กำหนดกลุ่มเป้าหมายและกำหนดหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ และสรุปผลการสัมภาษณ์เป็นภาพรวม

แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร.10)

วิธีการดำเนินการ คือ จัดสัมมนาสรุปบทเรียนระดับหมู่บ้านและตำบล โดยเชิญคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมสัมมนา โดยใช้การสังเกตการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูล

แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)

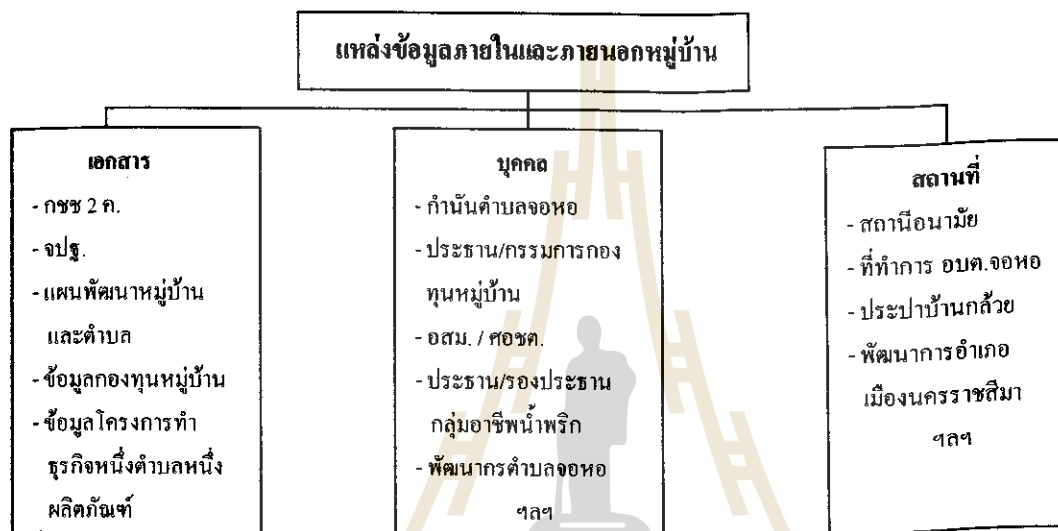
วิธีการดำเนินการ คือ ทำการศึกษาเจาะลึกเป็นระยะๆ และสรุปผลการสัมภาษณ์ลงในแบบ บร.4 ซึ่งการศึกษาเจาะลึก ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ โดยแยกตามอาชีพหลักของสมาชิก เพื่อให้ได้ข้อมูลกระจายครบตามกลุ่มเป้าหมายและเป็นภาพรวมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

แบบการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

วิธีการดำเนินการ คือ ใช้กระบวนการ AIC ในการวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชน และวิเคราะห์ข้อมูลจาก บร.1 เพื่อกำหนดตัวแทนกลุ่มที่จะเข้าร่วมเวทีประชาคมจากข้อมูล วิธีการ คือ ประชุมชี้แจงคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ถึงวัตถุประสงค์ในการจัดทำเวทีวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชนและขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นสรุปผลและทำรายงานจากที่ได้ข้อมูลจากแบบรายงานต่างๆแล้ว เรายังสามารถหาข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลดังนี้
คือ

แหล่งข้อมูล หมายถึง แหล่งที่รวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน เอกสาร วัตถุ หรือสถานการณ์ ที่สามารถให้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด โดยต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ซึ่งจำแนกแหล่งข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่มีผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง
2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่มีผู้ประเมินได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว อาทิ เอกสาร หลักฐาน บันทึกรายการ แหล่งข้อมูลที่ได้ สามารถจัดทำเป็นโครงสร้างตามแผนภาพที่ 3.3 ได้ดังนี้

ส่วนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างที่ดีจะมีผลสรุปใกล้เคียงกันกับผลสรุปจากประชากรในการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งการสุ่มตัวอย่างแบบให้โอกาสเท่ากัน ทำได้หลายวิธี คือ

1. การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก (Lottery Method) และใช้ตารางเลขสุ่ม (Table of Random Number) ซึ่งเป็นหลักการของความน่าจะเป็น เช่น จะต้องมียับัญชีรายชื่อประชากรและกำหนดหมายเลข เช่น ถ้ามีประชากร 200 จำนวน ก็ให้หมายเลขจาก 000 – 199 ถ้ามีประชากร 90 จำนวน ก็ให้หมายเลขจาก 00 – 89 เป็นต้น
2. การสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) โดยใช้สุ่มตัวอย่างตามเลขที่บ้าน
3. การสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม อาชีพค้าขาย อาชีพบริการ อาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนในแต่ละกลุ่มเป็น 45 22 10 และ 13 ตามลำดับ และต้องการสุ่มตัวอย่างกลุ่มอาชีพ 22 คน จากสมาชิก 90 คน เมื่อคิดเป็นสัดส่วนจะได้แต่ละกลุ่มอาชีพดังนี้

$$\text{กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม} = \frac{22 \times 45}{90} = 11$$

$$\text{กลุ่มอาชีพค้าขาย} = \frac{22 \times 22}{90} = 5$$

$$\text{กลุ่มอาชีพบริการ} = \frac{22 \times 10}{90} = 3$$

$$\text{กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมฯ} = \frac{22 \times 13}{90} = 3$$

รวมสมาชิกที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด $11 + 5 + 3 + 3 = 22$ คน นอกจากนั้นอาจกำหนดเป็นร้อยละของประชากรในแต่ละระดับชั้นก็ได้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและง่ายต่อความเข้าใจและสรุปความโดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบ การจำแนกประเภทข้อมูลแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสม ซึ่งการประเมิน โครงการกองทุนมีข้อมูลที่แตกต่างกันไป จึงได้มีการแยกข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ตามประเภทดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าเฉลี่ย เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพครอบครัว เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นใจความ ที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ เช่น ความคิดเห็นของคณะกรรมการกองทุนในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แนวความคิดและทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

สถิติที่ใช้บรรยายลักษณะข้อมูล มีดังนี้

1. ร้อยละ (Percentage)

ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ แทนด้วยสัญลักษณ์ % หมายถึง ค่าของสัดส่วนที่มีฐานเป็น 100 การคำนวณหาค่าร้อยละจึงต้องเปลี่ยนค่าจำนวนเต็มให้เป็น 100 เสมอ แล้วหาค่าจำนวนค่าร้อยละได้จากสูตรง่ายต่อไปนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มเป้าหมาย}}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}} \times 100$$

ตัวอย่าง จากการสำรวจจำนวนประชากรในหมู่บ้านสระตาราช ซึ่งมีทั้งหมด 589 คน พบว่าประชากรเป็นชาย 272 คน ประชากรหญิง 317 คน คิดเป็นร้อยละ ดังนี้

$$\text{ประชากรเป็นชาย} = \frac{272 \times 100}{589} = 46 \%$$

$$\text{ประชากรเป็นหญิง} = \frac{317 \times 100}{589} = 54 \%$$

2. การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution)

ความถี่ (Frequency) คือ ตัวเลขที่แสดงจำนวนข้อมูลแต่ละตัว แทนด้วยสัญลักษณ์ f

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในขั้นต้น จะอยู่ในลักษณะที่กระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบ เรียกว่า ข้อมูลดิบ (Raw Data) จำเป็นต้องนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ คือ จัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนเข้าด้วยกัน

ตัวอย่าง การนำเสนอข้อมูลของกลุ่มประชากรในหมู่บ้านสระตาราช
ตาราง แสดงช่วงอายุของกลุ่มประชากรในหมู่บ้านสระตาราช

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
1 วัน - 3 ปีเต็ม	33	5.60
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	28	4.76
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	70	11.89
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	24	4.07
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	28	4.76
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	349	59.25
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	40	6.79
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	17	2.88
รวม	589	100

แหล่งที่มา : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. การวิจัยเชิงบรรยาย. 2525 : 160.

3. การหาค่าเฉลี่ย (Mean)

ค่าเฉลี่ย ใช้สัญลักษณ์ \bar{X} คือ ค่าที่คำนวณได้จากการนำผลรวมของข้อมูลทั้งหมดหารด้วยจำนวนข้อมูล มีสูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ คือ ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
 N คือ จำนวนของข้อมูล

ตัวอย่าง เก็บรวบรวมรายได้ต่อเดือนของสมาชิกจำนวน 10 คนดังนี้

$$4,500 + 1,800 + 4,000 + 4,500 + 4,500 + 5,000 + 5,000 + 4,500 + 5,000 + 6,000$$

จากนั้นหารายได้เฉลี่ยของรายได้ต่อเดือนโดยใช้สูตร

$$\text{จะได้ } \bar{X} = \frac{4,500 + 1,800 + 4,000 + 4,500 + 4,500 + 5,000 + 5,000 + 4,500 + 5,000 + 6,000}{10}$$

$$\bar{X} = \frac{44,800}{10} = 4,480$$

แสดงว่า สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 4,480 บาท

สรุป การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการนำข้อมูลซึ่งเก็บรวบรวมได้ มาจัดกระทำเพื่อตอบและเพื่อแสดงข้อเท็จจริงต่างๆ โดยใช้สถิติในการหาข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกันไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้น สำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ ดี – เลว ” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูลและเสนอผลการตัดสินคุณค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วย

1.1.1 ความยากจนของประเทศ ได้สรุปและคัดลอกมาจากบทความเรื่อง “ วงจรความยากจน ” (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ : 2545 ; 3) มีความว่า

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างประกาศทำสงครามกับความยากจน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจเกือบทุกแผนต่างมุ่งกำจัดความยากจน แต่ความจนก็ยังคงดำรงอยู่คู่สังคมไทยอย่างเหนียวแน่น แม้จะลดลงบ้างในช่วงเศรษฐกิจฟองฟูเป็นฟองสบู่ แต่จำนวนคนจนก็กลับเพิ่มขึ้นมาอีกนับล้านเมื่อฟองสบู่แตก ผลการศึกษาวิถีชีวิตของคนตกงานในชนบท โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยหรือ สกว. พบว่า คนที่ตกงานและต้องกลับไปใช้ชีวิตในบ้านเกิดรู้สึกท้อแท้ เครียดและคิดมาก เพราะไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ อาชีพแรกที่ทำหลังตกงาน คือ การทำนา และ รับจ้างทั่วไป แต่ประสบปัญหาหามาดีกว่าเดิม เพราะการผลิตสมัยใหม่ใช้ทุนสูง แต่ผลผลิตต่ำและขายไม่ได้ราคา

คนตกงานที่กลับบ้านเกิด ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือใดๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง กลุ่มผู้ตกงานก็รู้สึกว่าคุณเป็นพลเมืองชั้นที่ 3 พอมีพอกินไปวันๆ เพื่อให้สามารถขยับสถานะภาพของคุณให้สูงขึ้น ไม่ต้องงมปลัดอยู่กับวัฏจักรแห่งความยากจนเหมือนปู่ย่าตายายและพ่อแม่ เป็นความหวังที่ริบหรี่เต็มที เพราะอาชีพเกษตรรายย่อย หรือรับจ้างทั่วไป ไม่มีรายได้พอที่จะส่งเสียให้ลูกหลานได้เรียนสูงๆซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก แม้แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้น รายได้ต่อหัวของประชากรสูงมากขึ้น แต่ความยากจนโดยเปรียบเทียบกลับมีปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อช่องว่างของรายได้ของคนรวยกับคนจนห่างกันมากขึ้นทุกขณะ ชาวชนบทมากมายต้องทิ้งไร่นาอพยพเข้าไปหางานทำในเมือง บางคนขายแรงงาน บางคนต้องขายตัวศักดิ์ศรีของมนุษย์จึงเป็นแค่วาทะหรูๆในรัฐธรรมนูญ ดังตาราง 1, 2, 3 แสดงให้เห็นความยากจนของประชากรในประเทศ

ตารางที่ 1 เส้นความยากจนสัดส่วนและจำนวนคนจน

ปี	เส้นความยากจน (บาท / คน / เดือน)	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	จำนวนคนจน (ล้านคน)
2531	475	32.6	17.9
2533	522	27.2	15.3
2535	600	23.2	13.5
2537	636	16.3	9.7
2539	737	11.4	6.8
2541	878	13.0	7.9

ที่มา : ข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

: ประมวลผล โดยกองประเมินผลการพัฒนา สศช.

ตารางที่ 2 สัดส่วนคนจนจำแนกตามภูมิภาค

ปี	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	กรุงเทพฯและปริมณฑล
2531	26.6	32.0	48.4	32.5	6.1
2533	22.3	23.2	43.1	27.6	3.5
2535	13.3	22.6	39.9	19.7	1.9
2537	9.2	13.2	28.6	17.3	0.9
2539	6.3	11.2	19.4	11.5	0.6
2541	7.6	9.1	24.0	14.6	0.6

ตารางที่ 3 จำนวนคนจน จำแนกตามอาชีพ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2541

อาชีพ	จำนวน (ล้านคน)			สัดส่วน (%)		
	2537	2539	2541	2537	2539	2541
1. เกษตรกรรม	5.02	4.02	4.41	52.0	58.7	55.4
1.1 เจ้าของที่ดิน	4.38	3.47	3.7	45.4	50.7	46.5
1.2 ผู้เช่าที่ดิน	0.64	0.55	0.71	6.6	8.0	8.9
2. คนงานเกษตร	1.25	0.86	1.14	13.0	12.6	14.3
3. ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต	0.9	0.73	0.75	9.3	10.7	9.4
4. เสมียน / พนักงาน	0.2	0.11	0.19	2.1	1.6	2.4
5. อาชีพอื่นๆ	2.28	1.12	1.46	23.6	16.4	18.4
รวม	9.65	6.84	7.95	100	100	100

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

: ประมวลผลโดยกองประเมินผลการพัฒนา สศช.

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

ข้อมูลที่ได้นำมาเสนอนี้มีส่วนเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยนำมาจาก ข่าวเศรษฐกิจไทยรัฐว่า “ **สุริยะ ดุษฎีพูนชีวิตรกิจไทย ฝ่าวิกฤติเศรษฐกิจ** ” (เกียงไกร พันธุ์เพชร : 2545 ; 8) ได้สรุปดังนี้

เป้าหมายของโครงการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้กำหนดแนวคิดไว้ว่า ขณะนี้ประเทศไทยมีเอสเอ็มอีประมาณ 850,000 กิจการ เป็นกิจการที่เป็นอุตสาหกรรมการผลิต 150,000 กิจการ ธุรกิจบริการ 200,000 กิจการ ที่เหลือเป็นธุรกิจในภาคการค้า อาทิ กิจการค้าส่ง ค้าปลีก

แต่เนื่องจากเอสเอ็มอี มีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องที่สถาบันการเงินไม่ปล่อยกู้ เพราะส่วนใหญ่เป็นโรงงานประเภทห้องแถวหรือกิจการในครัวเรือน ระบบบัญชีไม่สมบูรณ์ ความสามารถในการผลิต การแข่งขันในตลาด การสร้างผลกำไรไม่แข็งแกร่ง ประกอบกับเศรษฐกิจที่ดิ่งเหว ยิ่งทำให้เอสเอ็มอี ปรับตัวไม่ทัน หลายๆกิจการต้องปิดตัวลง การเลิกจ้างงานพุ่งสูงขึ้น หากไทยยังไม่แก้ไขเร่งด่วนปล่อยให้ทยอยล้มตาย ก็หมายถึงการปล่อยให้ผู้ประกอบการนับแสนรายและผู้ใช้แรงงานหลายล้านคน ย้อนกลับมาเป็นปัญหาสังคมไม่มีที่สิ้นสุด

สำหรับวัตถุประสงค์โครงการก็คือ ในปีนี้ตั้งเป้าจะเข้าไปช่วยเอสเอ็มอีให้แก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้คงสภาพการจ้างงานไว้ให้ได้ ยกกระดับความสามารถการผลิต การแข่งขันด้วยการจัด

นักวิเคราะห์ด้านการลงทุนเข้าไปเป็นที่ปรึกษา ตั้งแต่ขั้นตอนการสรรหาวัตถุดิบ การลดการใช้เชื้อเพลิง การพัฒนาแรงงานให้มีประสิทธิภาพจัดระบบทางการเงิน งบดุล จัดทำแผนการขอสินเชื่อและติดต่อสถาบันการเงินให้เบ็ดเสร็จ

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

“ ห่วงทุนต่างชาติพื้นเศรษฐกิจไทย เม็ดเงินลงทุนหด ไทยชบเซาระยะยาว ” เป็นบทความของทีมนักข่าวเดลินิวส์ รายงานโดย นภาพร พานิชชาติ (2545 ; 6) ที่นำมาเสนอให้ได้ทราบสรุปได้ว่า

เศรษฐกิจไทยที่เราต่างหวังกันว่า กระเตื้องขึ้นเรื่อยๆอาจเป็นความฝันที่ไกลออกไปอีก เมื่อภาคเอกชนของสหรัฐ เตรียมแอบเงินไปลงทุนในจีน ทั้งที่ไทยเคยได้ชื่อว่า เป็นประเทศที่น่าลงทุนที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคนี้

สภาหอการค้าอเมริกัน ได้ออกมาดับฝันเศรษฐกิจไทย โดยการเปิดเผยผลสำรวจความคิดเห็นของภาคเอกชน ซึ่งเป็นสมาชิกหอการค้าอเมริกันที่ดำเนินธุรกิจในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และไทย พบว่า ครึ่งหนึ่งของบริษัทอเมริกันจะมีแผนย้ายฐานการลงทุนด้านเศรษฐกิจในจำนวนนี้ 64 % มีแผนจะขยายฐานการทำธุรกิจ โดยพุ่งเป้าที่จะไปลงทุนในจีนเป็นอันดับแรก สำหรับสาเหตุที่ทำให้ไทยขาดเม็ดเงินก่อน โดนนี้ก็เรื่องปัญหาคอร์รัปชัน ซึ่งหยั่งรากฝังลึกกับสังคมไทยมานานแสนนาน โดยไทยมีการระบุในผลสำรวจว่า มีปัญหาคอร์รัปชันและปัญหาการเกณฑ์แรงงานถึง 78%

จากข้อมูลของศูนย์วิจัยกสิกรไทย ซึ่งสำรวจแนวโน้มการลงทุนในปี 2544 พบว่า

ไตรมาสแรกของปี 2544 มีมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศ 182 ล้านเหรียญ ลดลงจาก 613 ล้านเหรียญ หรือลดลง 70.3 % ในช่วงเดียวกันของปี 2543 หรือมีมูลค่าเพียง 0.6 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ 3.9 % ของการลงทุนของภาคเอกชน ถ้าแยกตามประเทศของผู้ลงทุน เป็นการลงทุนจากญี่ปุ่น 135 ล้านเหรียญ ลดลง 34.1 % และสหภาพยุโรปมีมูลค่า 61 ล้านเหรียญ ลดลง 22.8 % ขณะที่การลงทุนจากสหรัฐมีมูลค่าเป็นลบ 129 ล้านเหรียญ หรือลดลง 170.1 % ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4 ซึ่งเกี่ยวกับการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

ตารางที่ 4 อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและสาขาเศรษฐกิจหลัก

หน่วย : ร้อยละ

	เกษตร	อุตสาหกรรม	ก่อสร้าง	การธนาคาร	อื่นๆ	รวม
สัดส่วนรายสาขา						
2539	9.3	32.5	6.4	7.2	44.6	100.0
2540	10.5	33.4	4.8	6.4	44.9	100.0
2541	10.5	33.3	3.2	5.5	47.5	100.0
2542	10.4	35.5	2.8	3.6	47.7	100.0
อัตราการขยายตัว						
2539	3.8	6.7	7.2	5.2	5.8	5.9
2540	10.9	0.8	-26.7	-12.2	-0.9	-1.7
2541	-10.5	-10.5	-38.8	-23.3	-5.0	-10.2
2542	2.9	11.1	-8.5	-31.0	4.5	4.2

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ได้สรุปและตัดตอนมาจาก หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ “ หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน ” (ดอกสะแบง : 2545 ; 7) ความว่า

ประเทศไทยเป็นเมืองเกษตรกรรม ที่สืบสานอาชีพนี้ สืบต่อมาจากบรรพชนมานานแสนนาน โดยใช้ทรัพยากรดินเป็นปัจจัยในการผลิต จากการใช้เท่าไม่ถึงการณ์ ในการใช้ทรัพยากร หรือ อาจเป็นผลจากความเจริญที่รุนแรงและรวดเร็วในการผลิตการเกษตรที่เน้นในปริมาณมากกว่าคุณภาพ มันได้กลายเป็นมหันตภัยที่คืบคลานเข้ามาสร้างความเสียหายให้กับภาคเกษตรกรรม หรือแม้แต่สภาพแวดล้อมอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โลก โดยที่พวกเขาเหล่านั้นไม่รู้ว่ามีจตุรภคกำลังคร่าชีวิตของลูกหลานที่เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งเศรษฐกิจและสังคม เมื่อผืนดินที่เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวนั้นเสื่อมสภาพ จะเห็นได้ว่า พื้นที่ประเทศไทย 321 ล้านไร่ ปัจจุบันมีสภาพพื้นดินที่เหมาะสมในการเพาะปลูกและการเกษตรเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น

ที่เหลือไว้ได้ขนาดนี้ เนื่องจากว่า วิสัยทัศน์ของผู้บริหารบ้านเมืองในยุคก่อนเมื่อ 40 กว่าปีที่แล้ว ได้มองเห็นความสำคัญในการรักษาทรัพยากรดิน ให้ได้มีอายุยืนยาวที่จะทำให้ประชากรไทยได้ใช้ประโยชน์เก็บเกี่ยวกินต่อไปในภายภาคหน้า ก็เลยตั้งหน่วยงานหนึ่งในส่วนราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้ชื่อว่า “ การพัฒนาที่ดิน ” ในช่วงระยะเวลาการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาที่ดิน

สรุปสถานะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคม ได้จำแนกออกเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 พื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

หน่วย : ล้านไร่

ภาค	ปี 2504		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออกเฉียง	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายตั้งแต่ปี 2504 – 2541

ที่มา : ส่วนศูนย์ข้อมูลกลาง กรมป่าไม้

ตารางที่ 2 สถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง				
ออกซิเจนละลายน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
บีโอดี (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn / 100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,500
แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง				
ออกซิเจนละลายน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	1.2	0.9	1.3
บีโอดี (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	2.0	2.4	2.0
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	10,000	41,000	2,400

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 3 ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินของภาคต่างๆ

ระดับความรุนแรง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

หมายเหตุ : 1) รุนแรงปานกลาง พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ พืชสวน ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า

2) รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตรต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเคร่งครัด

3) รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.1.6 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลที่ได้นำเสนอนี้เป็นบทสัมภาษณ์ ที่เกี่ยวกับความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน ซึ่งนำมาจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (2545 : 9) มีความว่า

นายไพศาล กุวลย์รัตน์ เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เปิดเผยว่า ส.ป.ก. มีหน้าที่จัดสรรที่ดินเขตปฏิรูปให้เกษตรกรที่มีปัญหาเข้าทำประโยชน์ ปัจจุบัน นอกจากสามารถออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 จำนวน 19.49 ล้านไร่ ใน 66 จังหวัด ให้กับเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ และอยู่ระหว่างการสอบสวนสิทธิเพื่อมอบให้อีก 29.32 ล้านไร่แล้ว แผนการช่วยเหลือและส่งเสริมอาชีพที่ได้ดำเนินการควบคู่ไปนั้น ส่งผลให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปมีรายได้เพิ่มขึ้น และหนี้สินลดลง โดยในปี 2541/42 เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยสุทธิ 61,842 บาท หนี้สิน 15,165 บาท ขณะที่ปี 2530/31 เกษตรกรมีรายได้เพียง 23,591 บาท หนี้สิน 18,469 บาท

เลขาธิการ ส.ป.ก. กล่าวต่อว่า ส.ป.ก. ยังได้ติดตามตรวจสอบในแต่ละพื้นที่ที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินไปแล้ว มีเกษตรกรรายใดเข้าทำประโยชน์ด้วยตนเองบ้าง และมีผู้ครอบครองที่ดินรายใดไม่มีคุณสมบัติตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินบ้าง ทั้งนี้ เพราะที่ดินของรัฐที่ ส.ป.ก. จะจำแนกผู้ทำกินเหล่านี้ ออกนอกพื้นที่ และทำการแก้ไขกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อให้สอดคล้องกับการจำแนกเขตที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์สูงสุด ลดความขัดแย้งของชาวบ้านในพื้นที่ที่ต้องการที่ดินทำกิน โดยจะเข้าสู่กระบวนการเช่าซื้อที่ดินต่อไป

ดินเพื่อใช้ประโยชน์สูงสุด ลดความขัดแย้งของชาวบ้านในพื้นที่ที่ต้องการที่ดินทำกิน โดยจะเข้าสู่กระบวนการเช่าซื้อที่ดินต่อไป

สรุปผลของภาวะการมีงานทำและสวัสดิการแรงงาน
ตารางที่ 1 การมีงานทำและการว่างงาน ปี 2539 – 2542

	2539	2540	2541	2542
ประชากรรวม	59,898	60,500	61,174	31,779
กำลังแรงงาน	32,324	32,780	32,596	32,911
การมีงานทำ	31,166	31,714	30,270	30,835
ภาคเกษตร	14,137	14,315	13,571	13,997
นอกภาคเกษตร	17,029	17,400	16,699	16,838
หัตถกรรม	4,651	4,644	4,577	4,611
ก่อสร้าง	2,649	2,502	1,633	1,402
การค้าและการธนาคาร	4,397	4,602	4,633	4,702
บริการและอื่นๆ	4,132	4,383	5,856	6,041
การว่างงาน	498	495	1,423	1,383
อัตราการว่างงานรวม (%)	1.54	1.51	4.37	4.20

ที่มา : รายงานการสำรวจแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้ม สลายของท้องถิ่นชนบท

บทเรียนอันตรัยจาก “บางปะกง” ถึง “เขื่อนกั้นน้ำเค็มที่ท่าจีน” เป็นตัวอย่างตำนานบนความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท ที่ยกมาจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ทีมข่าวสิ่งแวดล้อม : 2545 ; 15) เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงเหตุที่ก่อให้เกิดความล้มสลาย มีความว่า

มองย้อนหลังไปในปี 2538 กรมชลประทาน ได้ริเริ่มโครงการนี้ขึ้นโดยระบุดูประสงค้ในการป้องกันการทะลักของน้ำเค็มเข้าสู่ต้นน้ำท่าจีน และคุ้มครองธรรมชาติที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีนให้น้อยลง เพื่อลดความเสียหายให้แก่เรือกสวน ไร่ นาของเกษตรกรที่ตั้งอยู่ ตั้งแต่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ขึ้นไป นอกจากนี้ จะช่วยบรรเทาอุทกภัยน้ำท่วม บริเวณพื้นที่เหนือประตูระบายน้ำตอนล่าง จ.สมุทรสาคร ที่เกิดจากน้ำทะเลหนุนในช่วงฤดูแล้ง รวมทั้งเพื่อช่วยการบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวนาปีประมาณ 22,000 ไร่ และเพื่อเก็บน้ำจืดไว้ในลำน้ำท่าจีนสำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภค การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การปศุสัตว์และการทрудตัวของแผ่นดิน และประโยชน์ทางอ้อมในการท่องเที่ยวด้วย

โดยโครงการนี้ จะต้องก่อสร้างประตูเก็บกักน้ำขนาดช่องกว้าง 12.50 เมตร จำนวน 6 ช่อง ปิดกั้นแม่น้ำท่าจีน บริเวณบ้านบางขโมย ต.บางระกำ อ.บางเลน จ.นครปฐม และก่อสร้างประตูระบายน้ำเต็มขนาดความกว้าง 30 เมตร จำนวน 6 ช่อง ปิดกั้นแม่น้ำท่าจีน ที่บริเวณท่าทราย ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.สมุทรสาคร ซึ่งประตูระบายน้ำทั้งสองแห่งนี้ จะก่อสร้างบันไดปลาขนาด 6 เมตร เพื่อให้ปลาสัญจรถึงกันได้ด้วย แต่ข้อมูลทั้งหลายทั้งปวง ดูเหมือนจะสวนทางกับความรู้สึกรู้สึกของคนที่มีชีวิตผูกพันกับลุ่มน้ำท่าจีน ที่ต่างก็ “ ฟันธง ” ว่า “ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการใดๆเกิดขึ้นที่แม่น้ำท่าจีนเลย เพราะบนผืนน้ำนี้เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของชาวบ้าน 3 จังหวัด ท่ามกลางความสมบูรณ์ของแม่น้ำท่าจีน โดยเฉพาะจุดที่ถูกเลือกให้มีโครงการที่บ้านบางขโมย ต.บางระกำ อ.บางเลน จ.นครปฐม นั้น จัดว่ามีทัศนียภาพที่สวยงามอย่างมาก การทำสวนส้มโอที่ขึ้นชื่อ การปลูกผักบุ้งจีน เพื่อเลี้ยงคนทั้งประเทศ การท่องเที่ยวในตลาดน้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งหมดนี้ไม่เพียงแต่ให้มูลค่าทางเศรษฐกิจกว่าปีละ 4 หมื่นล้านบาทเท่านั้น แต่คุณค่าที่สำคัญไปกว่านั้นก็คือ “ คุณค่าทางจิตใจ ” เพราะวิถีชาวบ้านในลุ่มน้ำแห่งนี้ ผูกพันกับสายน้ำผืนนี้ ชนิดที่เรียกได้ว่า ชิมลึกอยู่ในสายเลือด และหยั่งรากลงไปถึงจิตวิญญาณชนิดที่ยากจะแยกออกจากกัน

1.1.7 ค่านิยมในกระแสดนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

บทสัมภาษณ์ที่ได้หยิบยกมานี้ เพื่อเป็นส่วนในการศึกษาวิเคราะห์ถึงค่านิยมตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยโดยทั่วกันดังนี้

“ **หวั่นวัยรุ่นกินอาหารไทยไม่เป็น หลงอาหารจานด่วนของตะวันตก** ” (จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ : 2545 ; 7) มีใจความว่า

นายกสมาคมโภชนาการฯระดมนักวิชาการหาแนวทางและมาตรการให้คนไทยหันมาบริโภคอาหารไทยเพิ่มขึ้น หลังพบพฤติกรรมคนไทย โดยเฉพาะเด็กและวัยรุ่น นิยมบริโภคอาหารจานด่วนของตะวันตก หวั่นจะบริโภคอาหารไทยไม่เป็น ระบุเด็กทารก วัยก่อนเรียนยังถูกละเมิดสิทธิ ผู้ปกครองจัดหาอาหารไม่เหมาะสมให้รับประทาน ส่วนวัยรุ่น วัยทำงาน ต่างได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมการกินไม่เหมาะสมเช่นกัน ซึ่งพฤติกรรมการกินอาหารของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นการเปลี่ยนแปลงตามประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเฉพาะประเทศในยุโรป พฤติกรรมการบริโภคอันไม่พึงประสงค์กระทบต่อสุขภาพในทุกกลุ่มอายุ เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับอาหารและพฤติกรรม

ส่วนเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น ได้รับอิทธิพลจากสื่อให้บริโภคน้ำอัดลม ขนมขบเคี้ยว ซึ่งมีน้ำตาล เกลือ โซเดียม สารปนเปื้อนสูง รวมทั้งการบริโภคอาหารจานด่วน วัยรุ่นไทยจำนวนไม่น้อยที่กินแฮมเบอร์เกอร์ แซนดิวิช พิซซ่า แทนการกินข้าวและอาหารไทย เป็นความกังวลของนัก

1.1.8 อื่นๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ประเมินสถานการณ์และการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจ ก่อนและหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พร้อมได้วิเคราะห์ปัญหาและแนวนโยบาย ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นบทเรียนในการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะต่อไป

ทั้งนี้บทบาทการบริหารนโยบายเศรษฐกิจ ในภาพรวมในระยะต่อไปนั้น รัฐบาลยังคงต้องเน้นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะสั้น โดยใช้นโยบายการเงินและการคลัง ดูแลให้เศรษฐกิจฟื้นตัวเต็มที่ และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สำหรับการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาค เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในระยะต่อไปนั้น จะต้องเป็นไปแบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจ ที่จะช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันให้เศรษฐกิจขยายตัวได้ในระดับที่เหมาะสม มีเสถียรภาพและมั่นคง (เกลินวิสต์ : 2545 ; 19)

2. บริบทระดับท้องถิ่นหรือชุมชน

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ตามคำบอกเล่าของ ตามี พัดเกาะ วัย 91 ปี ที่ยังสามารถจำความหลังในสมัยเด็กๆเพื่อเล่าให้ฟังเกี่ยวกับ สภาพความเป็นอยู่ในอดีตให้ฟังว่า ตั้งแต่เดิมประมาณปี พ.ศ. 2408 หรือ 100 กว่าปีมาแล้ว ได้มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งไม่ทราบแน่ชัดว่าอพยพมาจากที่ใด ซึ่งชาวบ้านกลุ่มนี้มีอยู่ประมาณ 12 ครอบครัว ซึ่งได้รวมครอบครัวของผู้เฒ่าตระกูลพัดเกาะท่านนี้ด้วย โดยได้เข้ามาตั้งรกรากกางป่าและจับจองที่ดินเพื่อทำมาหากิน และผู้ที่ผู้นำของชาวบ้านหรือ “ พ่อใหญ่ราช ” ได้พาชาวบ้านขุดลอกสระเพื่อไว้ใช้อุปโภคบริโภคในยามหน้าแล้ง (ดังภาพประกอบที่ 4.1) ส่วนใหญ่พื้นที่ของหมู่บ้านจะเป็นป่าไผ่และป่าหนาม ซึ่งได้รับการพัฒนาในบางส่วน ครั้นผู้นำของชาวบ้านได้เสียชีวิตชาวบ้านในหมู่บ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “ หมู่บ้านสระตาราช ” เพื่อยกย่องผู้ที่ทำคุณประโยชน์และเป็นผู้นำก่อกำเนิดให้กับหมู่บ้าน

ภาพประกอบที่ 4.1 สระน้ำประจําหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาจนถึงปัจจุบัน

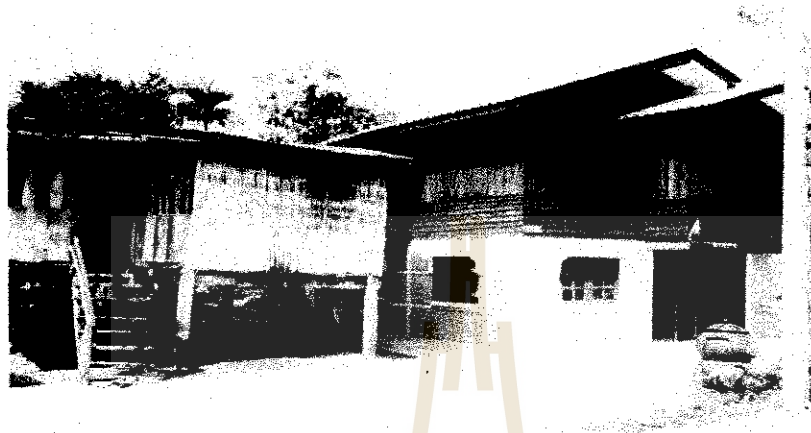

1.2.2 สภาพทางภูมิศาสตร์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากอดีตที่มีสภาพเป็นป่า แต่ปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาให้เป็นที่อยู่อาศัยและตั้งรกรากเพื่อทำมาหากิน ซึ่งสระน้ำที่ได้ช่วยกันขุดเพื่อเป็นที่กักเก็บน้ำ สำหรับไว้อุปโภคบริโภคได้เชื่อมโยงสู่คลองส่งน้ำชลประทาน โดยมีผู้นำชุมชน คือ กำนันบุญแจ้ง ทรวงโพธิ์ ได้หางบประมาณเพื่อมาปรับปรุงและพัฒนาอยู่เรื่อยๆ สำหรับให้ชาวบ้าน ได้ใช้ตลอดปี ซึ่งคลองน้ำแห่งนี้ไม่เคยแห้งและยังสามารถส่งไปยังหมู่บ้านต่างๆ ได้อีกจำนวนมาก ส่วนป่าที่เคยมีมากได้ลดน้อยลง เพราะชาวบ้านต้องจัดสรรเพื่อเป็นที่ทำมาหากิน และอาชีพที่ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบันคือ การทำนา ทำสวน ปลูกพืช ปลูกผัก เพื่อไว้ทานในครอบครัวและสำหรับนำไปขายในท้องตลาด

ส่วนการตั้งบ้านเรือนในอดีต ได้อยู่แบบรวมกลุ่มกัน ประตูไม่มีกลอนเหมือนในปัจจุบัน ใช้ไฟตะเกียง บ้านไม่มีรั้วกัน ซึ่งในหมู่บ้านสระตาราฯ แห่งนี้มีบ้านที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เห็น เพราะบ้านในอดีตได้ถูกลบเลือนไปแล้ว ซึ่งในปัจจุบันมีการสร้างบ้านตามแบบที่ต้องการ โดยได้เปลี่ยนแปลงแบบให้คงทนถาวร เพื่อให้เข้ายุคเข้าสมัย บางแห่งอยู่แบบตัวใครตัวมัน และชีวิตความเป็นอยู่ก็จะอยู่กันแบบครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย ซึ่ง ความแตกต่างเช่นนี้ยังคงมีให้เห็นเช่นทุกวันนี้ (ดังภาพประกอบที่ 4.2)

ภาพประกอบที่ 4.2 แสดงความแตกต่างการสร้างบ้านเรือนในอดีตกับปัจจุบัน

1.2.3 สภาพปัจจุบัน

ก. ลักษณะประชากร

หมู่บ้านสระตาราข มีจำนวนประชากร 589 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ไม่ได้แตกต่างกับเพศชายมากนัก ซึ่งกลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม ซึ่งจำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะชาวบ้านมีการโยกย้ายมาจากที่อื่น โดยมาอาศัยที่ทำมาหากินบ้าง หรือมาพักอาศัยกับญาติพี่น้อง ลักษณะครอบครัวจะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ซึ่งในหมู่บ้านสระตาราขมีอยู่ 121 หลังคาเรือน แต่ถ้ายึดตามทะเบียนบ้านจริงจะมี 117 หลังคาเรือน จากจำนวนประชากรทั้งหมดสามารถนำมาแยกเพศชาย เพศหญิง และตามช่วงอายุ โดยคิดเป็นร้อยละดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	272	46
- หญิง	317	54
2. อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	33	6
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	28	5

ลักษณะของประชากร (ต่อ)	จำนวน	ร้อยละ
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	70	12
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	24	4
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	28	5
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	349	58
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	40	7
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	11	3

จ. ระบบนิเวศน์ของหมู่บ้าน

ทำเลที่ตั้ง

หมู่บ้านสระตราช เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ ซึ่งตำบลจอหอมีหมู่บ้านทั้งหมด 15 หมู่บ้าน โดยแบ่งเขตความรับผิดชอบของเทศบาลคูแล 6 หมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ คูแล 9 หมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านสระตราช ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองนครราชสีมา อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

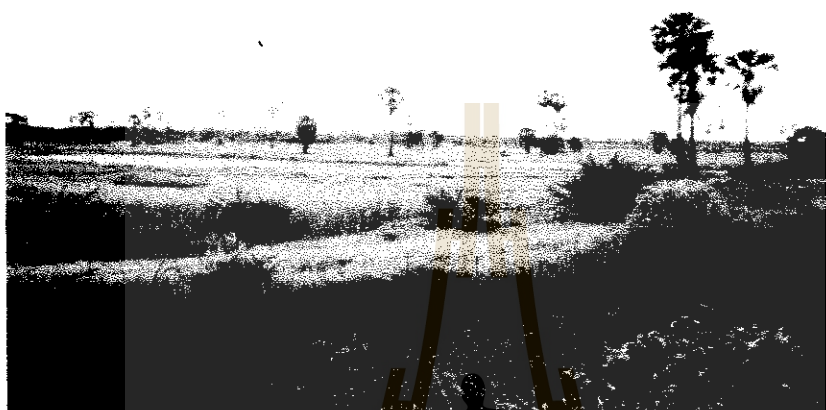
- ทิศเหนือ ติดต่อกับถนนต่างระดับ(บายพาส) เส้นสามแยกปักไปขอนแก่น
 ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านหมื่นไวย ต.หมื่นไวย อ.เมือง จ.นครราชสีมา
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านกล้วย หมู่ที่ 2 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านกรูด หมู่ที่ 11 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา

(ผังแผนผังประกอบในภาคผนวก ข)

ค. สภาพที่ดิน ป่าไม้ และพื้นที่สาธารณะ

เนื้อที่ของหมู่บ้านสระตราชมีประมาณ 345 ไร่ ส่วนใหญ่ดินจะเป็นดินร่วนปนทรายและดินเหนียว โดยแบ่งสภาพที่ดิน ซึ่งพื้นดินในแต่ละที่จะไม่เหมือนกันดังนั้นการเพาะปลูกต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินแต่ละที่ด้วย ในส่วนของป่าไม้ที่ยังคงมีให้เห็นคือ ป่าไผ่ เพราะชาวบ้านยังคงได้อาศัยเพื่อเป็นแหล่งหาอาหารอยู่ และในส่วนของพื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้มีการปรับปรุงโดยการปลูกป่าตาม โครงการหรือวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้าน ได้เห็นคุณค่าและคุณประโยชน์ของป่าไม้ ซึ่งปัจจุบันมีป่าชุมชนอยู่จำนวน 20 ไร่

ภาพประกอบที่ 4.3 สภาพที่ดินและพื้นที่ทำการเพาะปลูกในหมู่บ้าน

1.2.4 เศรษฐกิจในหมู่บ้าน

ประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก (ภาพประกอบที่ 4 ในภาคผนวก จ) ซึ่งพื้นที่สำหรับทำการเกษตรกรรมมีอยู่ประมาณ 145 ไร่ เป็นที่นา 177 ไร่ เป็นที่สวน 10 ไร่ และพืชผักไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 15 ไร่ และมีผลผลิตด้านการทำนาทั้งหมู่บ้านปีละ จำนวน 70 เกวียน ซึ่งช่วงการค้ำนา ไถนา เก็บเกี่ยวผลผลิตจะมีแรงงานที่รับจ้าง โดยได้รับค่าจ้างวันละ 200 บาท และประชากรในหมู่บ้านมีอาชีพที่แตกต่างกันดังนี้

1. อาชีพทำนา	30	ครอบครัว
2. อาชีพค้าขาย	8	ครอบครัว
3. อาชีพทำสวน	7	ครอบครัว
4. อาชีพรับจ้างทั่วไป	94	ครอบครัว
5. อาชีพรับราชการ	7	ครอบครัว
6. อื่นๆ	5	ครอบครัว

ในส่วนของหนี้สินประชากรที่มีอยู่มาจากการกู้ยืมจากญาติพี่น้อง สถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. และธนาคารเพื่อประชาชน (ออมสิน) และกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีดอกเบี้ยน้อยและนอกจากการกู้ยืมที่กล่าวมาแล้ว ทางสมาชิกในหมู่บ้านยังสามารถกู้เงินจากกลุ่มต่างๆที่อยู่ในหมู่บ้านได้ ดังนี้

1. กลุ่มสัจจะหรือกลุ่มออมทรัพย์	ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2530
2. กลุ่มเงินแสนจาก อบต.	ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2544
3. กองทุนสงเคราะห์ราษฎร	ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2541
4. กองทุนหมู่บ้าน(เงินคู้ม)	ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2541
5. กลุ่มอาชีพผลิตถัณฑ์น้ำพริก	ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2542
6. กองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบลบาท	ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2544

1.2.5 สังคมและวัฒนธรรม

ก. ผู้นำและการเมืองการปกครอง

นายบุญแห่ง ทรวงโพธิ์ คือ ผู้นำหมู่บ้านรุ่นที่ 7 ของบ้านสระตราช ที่ทำหน้าที่ดูแลราษฎรในหมู่บ้านและมีตำแหน่งเป็นกำนันตำบลจอหอ โดยได้ร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญขึ้น เช่น การนำไฟฟ้าและประปาเข้าหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจอหอจะเข้ามาบริหารบาทมากในปัจจุบัน แต่ก็ได้หมายความว่าผู้นำจะถูกกลบเลือน เพราะทางผู้นำได้นำสิ่งดีๆเข้าสู่หมู่บ้านอยู่เป็นประจำ นอกจากนั้นยังเป็นที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิของกองทุนต่างๆที่อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการยกย่องจากสมาชิกในหมู่บ้านให้เป็นผู้ที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยและยังมีสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ จำนวน 2 ท่าน ที่คอยช่วยเหลือชาวบ้านที่มีปัญหาในด้านต่างๆ เพื่อเข้าที่ประชุมใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ

ข. วัดและประเพณี

หมู่บ้านสระตราช เป็นหมู่บ้านเล็กจึงไม่สามารถสร้างวัดในหมู่บ้านได้ แต่ได้อาศัยวัดใกล้เคียง ได้แก่ วัดบ้านกรูดและวัดบ้านกล้วย เพื่อใช้ในการประกอบศาสนพิธีและประเพณีต่างๆ ซึ่งในรอบหนึ่งปีทางหมู่บ้านมีการทำบุญหรืองานประเพณี ดังนี้

เดือนมกราคม ทำบุญประเพณี วันขึ้นปีใหม่ คือวันที่ 1 มกราคมของทุกปี

เดือนเมษายน ทำบุญประเพณี วันมหาสงกรานต์ คือวันที่ 13 เมษายนของทุกปี

เดือนกรกฎาคม ทำบุญประเพณี วันอาสาฬหบูชา คือ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี

วันเข้าพรรษา คือ แรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี

เดือนสิงหาคม ทำบุญประเพณี วันแม่แห่งชาติ คือวันที่ 12 สิงหาคม ของทุกปี

เดือนพฤศจิกายน ทำบุญประเพณี วันลอยกระทง คือ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี

เดือนธันวาคม ทำบุญประเพณี วันพ่อแห่งชาติ คือ วันที่ 5 เดือนธันวาคม ของทุกปี

ซึ่งในทุกๆปีจะมีการเลี้ยงพระ โดยนิมนต์พระมาทำบุญกลางบ้านหรือถ้าสะดวกชาวบ้านจะพากันไปทำบุญ ตักบาตรตามวัดที่มีความศรัทธาของแต่ละคน

ค. โรงเรียนและการศึกษา ผู้ที่อาศัยในหมู่บ้าน เมื่อมีลูกมีหลานส่วนใหญ่จะส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในตัวเมืองหรือโรงเรียนใกล้บ้าน เพราะในหมู่บ้านสระคาราชไม่มีโรงเรียน แต่ได้อาศัยโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อศึกษาหาความรู้ ส่วนในอดีตคนที่จบชั้นป.4 ก็ถือว่าเป็นชั้นที่สูงแล้ว และเมื่อก้าวสู่โลกปัจจุบันการศึกษาได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง โดยการศึกษาต่อให้จบตามพระราชบัญญัติการศึกษาได้กำหนดไว้ ส่วนสถานศึกษามีทั้งส่วนของทางรัฐบาลและส่วนของเอกชน ซึ่งผู้ปกครองสามารถเลือกเรียนให้กับลูกหลานตนเองได้ตามความเหมาะสม

ง. สุขภาพและอนามัย

ในอดีต โรงพยาบาล สถานีอนามัยยังไม่มี แต่มีเพียงหมอยาแผนโบราณ หมอยาสมุนไพรที่รับการรักษาผู้ป่วย เมื่อก้าวสู่ พ.ศ. 2490 โรงพยาบาลได้ก่อสร้างขึ้นเพื่อรับการรักษาผู้ป่วย วิวัฒนาการใหม่ๆ ซึ่งทำให้ชาวบ้านรู้จักการรักษาสุขภาพอนามัยที่ดี เพราะมีเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยแนะนำและยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งเป็นตัวแทนของหมู่บ้านเข้าไปอบรม เพื่อคอยแนะนำชาวบ้าน คืออาสาสมัครขั้นมูลฐาน (อสม.) ของกระทรวงสาธารณสุข และชาวบ้านส่วนใหญ่จะเข้ารับการรักษาที่สถานีอนามัยบ้านระกาย ค.จอหอ แต่ถ้ามีอาการหนักจะส่งตัวไปยังโรงพยาบาลประจำจังหวัด คือ โรงพยาบาลมหาราช

1.2.6 ข้อมูลด้านอื่นๆ

ก. การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในหมู่บ้านสระคาราช มีการรวมกลุ่มโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อก่อให้เกิดการสร้างรายได้ในหมู่บ้าน โดยการตั้งกลุ่มขึ้นมา คือ กลุ่มอาชีพน้ำพริกปลาร้าบอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2542 มีสมาชิกก่อตั้งจำนวน 40 คน โดยช่วยกันระดมทุน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน และยังมีทุนสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและทางรัฐบาล ซึ่งเข้ามาช่วยเหลือในการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ ให้กับทางกลุ่มอาชีพ ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

ส่วนของน้ำพริกได้คิดค้นสูตรจากที่ได้พบเห็นมาปรับปรุงให้ดีขึ้น และทางรัฐบาลยังส่งเสริมให้กลุ่มต่างได้รับการอบรมและให้มีการไปศึกษาดูงานตามที่ต่างๆ เพื่อให้ นำความรู้ที่ได้มาพัฒนาในด้านการผลิต การตลาดให้กับกลุ่มอาชีพได้คงอยู่ต่อไป ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มได้ร่วมกันผลิตขึ้นมามีทั้งหมด 9 อย่าง คือ

1. น้ำพริกนรก
2. น้ำพริกนรกแมงดา
3. ปลาร้าบอง

4. น้ำพริกเผา
5. กุ้งกลางดง
6. ปลากรอบอบสมุนไพร
7. ปลาสามรส
8. น้ำพริกพุงปลา
9. ขบเจี้ยวสมุนไพร

และทางกลุ่มอาชีพได้ขอหมายเลขขององค์การอาหารและยา(อย.) เพื่อรับรองมาตรฐานในการบริโภค คือ ปลาร้าบอง สูตร อร์อย เผ็ด เข้มข้น ได้มีการปรับปรุงเพื่อให้ผลิตภัณฑ์นี้อยู่ได้นาน ส่วนสถานที่ที่ทางกลุ่มได้นำไปวางจำหน่าย คือ

1. ตลาดนัด อบจ. ทุกวันศุกร์ ที่หน้าว่าการอำเภอเมืองนครราชสีมา
2. ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์
3. หน้าร้านมินิมาร์ท หมู่บ้านสระตาราช
4. และสถานที่ต่างๆ

การตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมาได้ตั้งมาในระยะเวลา 3 ปีเศษๆ ซึ่งได้รับการต้อนรับจากผู้บริโภคอาหารดี และยังคงมีให้ได้ลิ้มลองรสอยู่จนปัจจุบัน และเมื่อมีเสียงตอบรับที่ดี จึงทำให้เกิดการสัมภาษณ์ การเสนอข่าวรายการต่างๆ อาทิเช่น ด้วยลำแข้งของคุณคำรณ หว่างหวังศรี ช่อง 7 และช่อง 9 โดยคุณอภิชาติ คำดี ได้เข้ามาเก็บภาพเพื่อนำเสนอให้ได้ทราบ โดยทั่วกันว่า หมู่บ้านสระตาราชก็มีของที่อยู่ในหมู่บ้านเหมือนกัน

ข. ความเข้มแข็งของชุมชน

ได้สรุปตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนและเหตุผลตามแบบรายงาน 7 (บร. 7) มีดังนี้

สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี ถึงแม้ว่าจะมีบ้างเรื่องการทะเลาะเบาะแว้ง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้หมู่บ้านเกิดความแตกแยกสามัคคี เพราะทุกคนยังคงต้องอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เรื่องการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ส่วนใหญ่จะยอมรับฟังเหตุผลของแต่ละคน แต่ไม่กล้าแสดงออก ซึ่งในแต่ละครั้งของการประชุม สมาชิกจะรับรู้รับฟัง แต่จะไม่กล้าเสนอความคิดที่ตนมีอยู่ และเมื่อมีผู้ที่แสดงความคิดเห็นออกมากลับยอมรับฟังเหตุผลในส่วนนั้น ซึ่งเป็นผลทำให้สมาชิกไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการประชุม

ผู้นำชุมชน มีความยุติธรรมและมีคุณธรรมที่ดี โดยเฉพาะเรื่องของการนำสิ่งที่มีประโยชน์ให้กับหมู่บ้าน และยังเป็นທີ່ปรึกษาขอคำแนะนำ แ่่งงานให้กับคนในหมู่บ้านได้รู้จักการรับผิดชอบ

ได้ฝึกฝนตนเองในการพัฒนางานของหมู่บ้านให้ดีขึ้น และกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ยังได้ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นที่ปรึกษาให้กับกองทุนหมู่บ้าน

และชีวิตความเป็นอยู่ภายในครอบครัวของสมาชิกทุกคน จะเห็นความสำคัญของครอบครัวมาก เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเล็กอยู่กันแบบระบบเครือญาติ เมื่อมีปัญหาต่างๆทุกคนสามารถรับรู้และช่วยกันแก้ไขนี้ได้ และการทำงานของสมาชิกบางส่วนจะเข้าไปทำงานในตัวเมือง แต่หลังจากเลิกงานจะกลับมาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการดีที่ทำให้สมาชิกได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน

ค. โครงการพัฒนาที่ผ่านมา

การพัฒนาหมู่บ้าน เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรของรัฐ ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา ส่วนของหมู่บ้านสระตราช ได้ร่วมกันพัฒนาในเรื่องของการขุดลอกคูคลอง เพื่อสำหรับใช้ในการอุปโภคและบริโภค เรื่องการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ เรื่องการทำความสะอาดรอบๆหมู่บ้าน โดยความร่วมมือของชาวบ้าน ซึ่งมีผู้นำที่เป็นผู้นำในการปฏิบัติ และในส่วนของทางองค์การบริหารส่วนตำบลจอหอเข้ามาพัฒนาหมู่บ้าน มีดังนี้

1. โครงการก่อสร้างสวนสาธารณะ สำหรับใช้ในการออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพและพละนาามัยที่สมบูรณ์
2. โครงการก่อสร้างท่อระบายน้ำ ขนาด 00.60 เมตร
3. โครงการก่อสร้างถนนคสล. ขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 134 เมตร หน้า 0.15 เมตร
4. โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสตรี เด็ก ผู้สูงอายุและคนพิการ ซึ่งได้รับเครื่องอุปโภค บริโภคและเครื่องนุ่งห่มกันหนาว
5. โครงการกองทุนสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาทางด้านสวัสดิการสังคม ซึ่งได้รับสนับสนุนเงินสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาทางด้านสังคม จำนวน 7 คน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสระตราชโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

นโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน กองทุนละ 1

ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างให้หมู่บ้านมีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุน หมุนเวียนในหมู่บ้านกันเอง

หมู่บ้านสระตราช เริ่มก่อตั้งโดยมีสมาชิกจำนวน 120 คน และได้เพิ่มมาจนถึงเดือน กรกฎาคม 2545 มีสมาชิกจำนวน 174 คน ส่วนใหญ่จะเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเงินล้าน คือ เป็นเงิน ที่มากระตุ้นเศรษฐกิจในครอบครัวจนถึงหมู่บ้านให้ดีขึ้น เพราะเงินที่นำมาบริหารจัดการกันเองนั้น เป็นเงินที่มีดอกเบี้ยต่ำ และที่สมาชิกกู้ยืมไปนั้นส่วนใหญ่จะนำไปขยายกิจการที่อยู่แล้ว และผู้ร่วม สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน คือ

1. นายบุญแข็ง ทรวงโพธิ์ กำนันตำบลจอหอและที่ปรึกษากองทุนหมู่บ้าน
2. นางปาริชาติ สุรบถพิตวงศ์ พัฒนาการประจำตำบลจอหอ
3. นายจ้านง จักโพธิ์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ
4. นายอนุรักษ์ ทรวงโพธิ์ อาสาสมัครกองทุนระดับอำเภอ
5. นายเรวัตร ชันต์จอหอ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ
6. นางสมประสงค์ ทรวงโพธิ์ ประธานกลุ่มอาชีพน้ำพริก
7. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านสระตราช จำนวน 117 หลังคาเรือน

เงิน 1 ล้านบาท ของกองทุนหมู่บ้านสระตราช เข้าบัญชีธนาคารออมสิน เลขที่ 06 - 4301 - 20 - 188506 - 1 เมื่อวันที่ 24 เดือน กันยายน พ.ศ. 2544 โดยมีสมาชิกรุ่น แรกได้เงินกู้จำนวน 50 ราย ในเดือนตุลาคม 2544 ยอดเงินให้กู้รวมเป็นเงิน 980,000 บาท จน ถึงเดือนกรกฎาคม 2545 มีผู้กู้ทั้งสิ้น 96 ราย รวมยอดเงินให้กู้รวมเป็นเงิน 1,016,400 บาท ซึ่ง สมาชิกส่วนใหญ่นำเงินไปประกอบอาชีพและขยายกิจการที่มีอยู่ ซึ่งได้แบ่งออกดังนี้

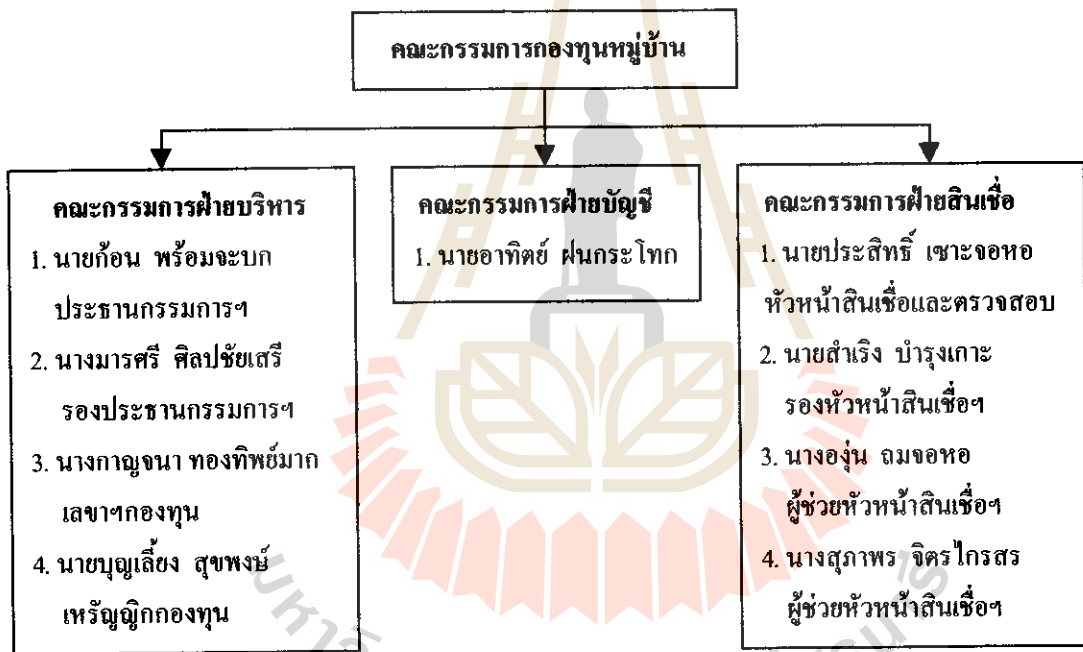
ประเภทอาชีพของผู้ที่นำเงินไปลงทุน จำนวน 4 อาชีพ

ประเภทอาชีพ	เกษตรกรรม	ค้าขาย	การบริการ	อุตสาหกรรม	รวมทั้งสิ้น
จำนวน / ราย	47	22	14	13	96

เงินทุนสะสม ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เงินทุนสะสมที่ทางหมู่บ้านสระ ตราชได้ เปิดไว้กับธนาคารออมสินเริ่มครั้งแรกมีจำนวน 4,500 บาท ตามเลขที่บัญชีธนาคาร 06 - 4301 - 20 - 188507 - 0 ซึ่งได้มีการเก็บเงินฉาปนกิจจากสมาชิก 96 คน คนละ 1 หุ้น หุ้นละ 100 บาท และสะสมเงินสัจจะทุกเดือน สำหรับผู้ที่กู้เงินไปแล้ว จะต้องส่งเดือนละ 20 บาท เพื่อให้ สมาชิกได้รู้จัก การออมทรัพย์

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เปิดเวทีประชาคมในเดือนกรกฎาคม 2544 เพื่อเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คนและไม่เกิน 15 คน ประกอบไปด้วย กรรมการที่เป็นชายและหญิงในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน หมายถึง จำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันขึ้นอยู่กับเวทีชาวบ้าน ที่เกี่ยวกับจำนวนและวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในหมู่บ้านสระตราวได้คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจากความรู้ความสามารถของแต่ละคนโดยได้คณะกรรมการจำนวน 9 คน แบ่งเป็น ชาย 5 คน และหญิง 4 คน

แผนผังที่ 4.4 คณะทำงาน แต่ละฝ่ายของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

เงินที่ผู้กู้ชำระคืนกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านสระตราว ซึ่งมีผู้กู้ยืมเงินกองทุนเพิ่มขึ้นในทุกๆเดือน ผู้กู้จะมีมากมีน้อยต้องขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ผู้กู้ชำระคืนในแต่ละเดือน เริ่มเดือนตุลาคม 2544 ถึง เดือนกรกฎาคม 2545 รวมสมาชิกผู้กู้ทั้งหมด 96 ราย แต่ในกรณีที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนในวันที่กำหนดได้ ทางคณะกรรมการกองทุนจะทำการปรับในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อวัน อัตราดอกเบี้ยที่ทางกองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้ คือ อัตราร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน หรือ ร้อยละ 6 บาทต่อปี ซึ่งผู้กู้แต่ละรายจะเลือกการชำระคืนเงินกู้ที่แตกต่างกัน โดยแยกจำนวนผู้กู้ชำระคืน ตามประเภทการส่งคืนดังนี้

ประเภทการส่งชำระคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน

ประเภทการส่งคืน	รายเดือน	3 เดือน	4 เดือน	6 เดือน	10 เดือน	1 ปี	รวม
จำนวน / คน	59	10	1	20	1	5	96

ผู้สมัครขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน มีขั้นตอน ดังนี้

1. สมาชิกกองทุนฯยื่นคำขอู้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พิจารณานอนุมัติหรือไม่อนุมัติ ตามคำขอู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
3. ในกรณีที่ไม่อนุมัติ จะแจ้งให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทบทวนในจุดบกพร่องของคำขอู้
4. ในกรณีอนุมัติ จะแจ้งให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทราบ
5. สมาชิกกองทุนทำสัญญากับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
6. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ส่งสำเนาแบบคำขอู้ยืมเงินพร้อมบันทึกความเห็นในแบบคำขอู้ยืมแจ้งให้ธนาคารทราบ
7. สมาชิกกองทุนฯเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งเลขที่บัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทราบ
8. ธนาคาร โอนเงินเข้าบัญชีสมาชิกกองทุนฯ และสมาชิกกองทุนฯนำเงินลงทุนไปประกอบอาชีพ

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้วคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกในหมู่บ้านร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน โดยมีแนวทางดังนี้

1. ประเด็นที่ต้องเป็นไป ตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด คือ
 - วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท หากเกินต้องให้สมาชิกพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท
 - ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ยืมไม่เกินหนึ่งปี
2. ประเด็นอื่นๆคณะกรรมการกองทุน โดยความเห็นชอบของสมาชิกเป็นผู้กำหนด

กระบวนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้มีการคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งในการจัดทำบัญชี แต่ในระยะแรก ทางกองทุนหมู่บ้านมีปัญหาการทำบัญชี เนื่องจากไม่เข้าใจในระบบบัญชี ทางคณะกรรมการกองทุนจึงมีมติในที่ประชุมเพื่อคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำบัญชีโดยได้ นายอาทิตย์ ฝนกระโทก นักศึกษาระดับปริญญาตรี เข้ามามีส่วนร่วมให้กับกองทุนและจัดทำบัญชีย้อนหลังเพื่อให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งการทำบัญชีได้แยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของกองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการรับจ่ายเงิน ให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้อง ครบถ้วนเพื่อประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่รับผิดชอบบริหารจัดการเงินกองทุน ใช้ควบคุมการรับ-จ่ายเงิน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
2. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน ประจำเดือนและรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง

3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปี

การจัดทำบัญชี อย่างน้อยต้องมีสมุดบัญชี ทะเบียนและรายงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียด การรับและจ่ายเงินกองทุน ประกอบด้วย
 - 1.1 สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน 1 ล้านบาท
 - 1.2 สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน 1 ล้านบาท
 - 1.3 สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน (เงินออม)
 - 1.4 สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (เงินออม)
2. ทะเบียน ประกอบไปด้วย
 - 2.1 ทะเบียนคุมคำขอกู้
 - 2.2 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว
 - 2.3 ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ / คำหุ้น / เงินรับฝาก รายตัว
 - 2.4 ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นคำหุ้น / บริจาค

กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกที่มีความประสงค์จะขอกู้เงินกองทุน จะต้องเตรียมเอกสารพร้อมวัตถุประสงค์ของโครงการที่ชัดเจน เพื่อยื่นกับคณะกรรมการกองทุน จากนั้นเอกสารที่ผู้กู้แต่ละรายได้ยื่นจะตามลำดับก่อนหลัง โดยที่ประชุมคณะกรรมการกองทุนจะลงมติในการพิจารณาอนุมัติเป็นรายๆ ไป โดยดูจากวัตถุประสงค์ของโครงการและความสามารถในการส่งคืนเงินกู้ วงเงินไม่เกิน 20,000 บาท ใช้ผู้ค้ำประกัน 2 คน และถ้ากรณีผู้ยื่นกู้เกิน 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท คณะกรรมการจะมีการประชาคมสมาชิก เพื่อให้สมาชิก

พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน และกรณีผู้กู้เขียนโครงการมาไม่น่าเชื่อถือ คณะกรรมการตรวจสอบแล้ววงเงินที่ขอกู้จะลดลง

การจัดสรรผลประโยชน์ ผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านสระคาราช ได้ปล่อยเงินกู้มาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 มีสมาชิกที่ได้เงินกู้ไปแล้วนั้น สามารถทำให้เกิดดอกผลกำไร เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกได้อย่างชัดเจน ซึ่งการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้าน ทางคณะกรรมการได้กำหนดและลงมติไว้ในระเบียบกองทุน ได้ดังนี้

7.1 ค่าตอบแทนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	ร้อยละ 20
7.2 ทุนการศึกษาหรือการพัฒนาอาชีพ	ร้อยละ 10
7.3 ทุนสวัสดิการเพื่อสมาชิก	ร้อยละ 10
7.4 สาธารณะประโยชน์แก่หมู่บ้าน	ร้อยละ 10
7.5 เงินประกันความเสี่ยง	ร้อยละ 20
7.6 สมทบกองทุนหมู่บ้าน	ร้อยละ 20
7.7 อื่นๆที่คณะกรรมการเห็นสมควร	ร้อยละ 10

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผลจากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งทำให้กองทุนหมู่บ้านบางกองทุนเข้าใจและไม่เข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานการบริหารจัดการกองทุน จึงทำให้ทางภาครัฐต้องยื่นมือเข้ามาช่วยในการจัดประชุม อบรมและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (ศอชต.) เพื่อให้กองทุนอยู่อย่างยั่งยืน โดยมีการจัดประชุมทุกๆเดือน เพื่อนำปัญหาของแต่ละกองทุนมาปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับกองทุนหมู่บ้าน และหลังจากประชุมปรึกษาหารือหาข้อแลกเปลี่ยนแล้ว ทางคณะกรรมการที่เข้าร่วมประชุมเครือข่ายการเรียนรู้จะนำความรู้ที่ได้รับมาจากการประชุม เพื่อชี้แจงให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านของตนให้ได้ทราบโดยทั่วกัน (ภาพประกอบที่ 2, 3 ในภาคผนวก จ)

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า

1.1 จำนวนสมาชิกกองทุน ที่เริ่มก่อตั้งมาในเดือนตุลาคม 2544 มีจำนวน 120 คน จนถึงเดือนกรกฎาคม 2545 มีจำนวน 174 คน

1.2 ยอดเงินที่ให้กู้ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 ถึงเดือนกรกฎาคม 2545 มีผู้กู้ทั้งหมด 96 ราย ยอดเงินให้กู้รวมเป็นเงิน 1,016,400 บาท

1.3 จำนวนผู้กู้ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 ถึงเดือนกรกฎาคม 2545 มีผู้กู้ โดยแยกตามการประกอบอาชีพดังนี้

1.3.1 การผลิตทางการเกษตร

- ปลูกพืช	จำนวน	38	ราย
- เลี้ยงสัตว์	จำนวน	9	ราย

1.3.2 ค้าขายทั่วไป จำนวน 22 ราย

1.3.3 การบริการ

- ช่างซ่อม	จำนวน	7	ราย
- เสริมสวย	จำนวน	1	ราย
- ตัดเย็บเสื้อผ้า	จำนวน	1	ราย
- อื่นๆ	จำนวน	5	ราย

1.3.4 อุตสาหกรรมฯ จำนวน 13 ราย

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า

2.1 จำนวนผู้ได้เงินกู้

จำนวนสมาชิกมีทั้งหมด 174 คน ที่ยื่นกู้มาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 ถึงเดือนกรกฎาคม 2545 จำนวน 110 คน มีผู้ได้รับเงินกู้ไปแล้วทั้งสิ้น 96 คน และผู้ที่รอการอนุมัติอีกจำนวน 13 ราย เนื่องจากเอกสารในการยื่นกู้ยังไม่สมบูรณ์และจำนวนเงินที่กู้ยังไม่เพียงพอต่อการอนุมัติ

2.2 จำนวนทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน

เงินทุนที่สมาชิกสะสมหรือเงินฝากสะสม ที่ต้องสะสมในทุกๆเดือน เดือนละ 20 บาท และเงินฌาปนกิจที่ต้องจ่ายในวันทำสัญญาคนละ 1 หุ่น หุ่นละ 100 บาท ได้นำเข้าบัญชีออมทรัพย์ของกองทุนหมู่บ้านสระคาวราช เริ่มเดือนตุลาคม 2544 ถึงเดือนกรกฎาคม 2545 มีจำนวน 19,522.61 บาท

2.3 จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด

จำนวนผู้กู้มีทั้งหมด 96 ราย แต่ละรายได้เลิกการชำระเงินกู้ที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของอาชีพผู้กู้ ซึ่งได้แยกการชำระเงินกู้ในแต่ละเดือนได้ดังนี้

ตารางการชำระคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้านในแต่ละเดือน

เดือน	ผู้ชำระคืน / คน	ค้างชำระ / คน	รวม (คน)
พฤศจิกายน 2544	21	-	21
ธันวาคม 2544	24	-	24
มกราคม 2545	32	-	32
กุมภาพันธ์ 2545	29	-	29
มีนาคม 2545	33	-	33
เมษายน 2545	54	2	56
พฤษภาคม 2545	41	4	45
มิถุนายน 2545	49	2	51
กรกฎาคม 2545	56	6	62

ซึ่งในส่วนที่ผู้กู้ค้างชำระหรือส่งเงินช้า ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านใช้วิธีการปรับเงินล่าช้าในอัตราร้อยละ 1 บาทต่อวัน

2.4 ยอดเงินชำระคืนตามกำหนด

ข้อมูลนี้ได้จากการเก็บแบบรายงาน (บร. 4) ที่ได้เก็บทุกๆเดือน เพื่อให้ได้ทราบว่าผู้กู้ได้ชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยในแต่ละเดือน รวมทั้งผู้กู้ส่งเงินช้าจะต้องจ่ายค่าปรับในแต่ละเดือน ดังนี้

ตารางการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยในแต่ละเดือน

เดือน	จำนวน	เงินต้น	ดอกเบี้ย	ค่าปรับ	รวม
พฤศจิกายน 2544	21	34,498.96	2,049.07	-	36,548.96
ธันวาคม 2544	24	37,036.55	2,027.39	-	39,063.94
มกราคม 2545	32	77,413.21	4,267.33	-	81,680.44
กุมภาพันธ์ 2545	29	61,496.52	3,074.99	340	64,911.51
มีนาคม 2545	33	55,329.84	2,499.03	137.32	57,966.19
เมษายน 2545	54	230,329.87	12,155.93	991.50	243,477.30
พฤษภาคม 2545	41	73,663.12	3,202.36	1,896.03	78,761.51
มิถุนายน 2545	49	93,579.18	3,739.83	253.90	97,572.91
กรกฎาคม 2545	56	120,415.11	4,126.51	2,588.75	127,130.36

3. ผลกระทบทางอ้อม พบว่า

3.1 ทักษะคติของชุมชนที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ตามแบบรายงาน (บร. 3) สรุปได้ว่า สมาชิกในหมู่บ้านเห็นชอบกับที่ทางรัฐบาลกระจายเม็ดเงินให้กับกองทุนหมู่บ้าน กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อนำมากระตุ้นเศรษฐกิจในครอบครัวให้ดีขึ้น และเงินที่กู้ได้นำไปลงทุนในการประกอบอาชีพของตน ส่วนดอกเบี้ยทางกองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้คือ ร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน ซึ่งไม่มากเกินไปสำหรับฐานะของสมาชิกในหมู่บ้าน แต่หากกองทุนหมู่บ้านมีวงเงินที่มากพอสำหรับการกู้ยืม สมาชิกคงจะได้กู้โดยไม่ต้องรอระยะเวลาาน

3.2 ความสามารถในการพึ่งตนเอง

ความสามารถในการพึ่งตนเองของสมาชิกในหมู่บ้านนี้ ถือได้ว่าพออยู่พอกิน เพราะสมาชิกมีอาชีพหลักคือ การทำนา ทำสวน ส่วนอาชีพรอง คือ รับจ้างทั่วไป โดยเข้าไปทำงานในตัวเมืองและต่างจังหวัด เพราะถ้าสมาชิกอาศัยรายได้จากอาชีพหลักคงจะไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ซึ่งภาระหนี้สินของสมาชิกที่ยังคงมีอยู่ จึงทำให้สมาชิกต้องดิ้นรนเพื่อช่วยพยุงฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้น แต่เมื่อกองทุนด้านบาทเข้ามาในหมู่บ้าน สมาชิกล้วนแต่ต้องการพึ่งพาอาศัยกองทุนหมู่บ้านเพราะนอกจากดอกเบี้ยต่ำแล้วยังสามารถกู้ได้ทุกครอบครัว

3.3 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านสระตาราจ จัดได้ว่ามีความเข้มแข็งในบางส่วนเพราะมีกองทุนหรือกลุ่มที่ได้ก่อตั้งมานานแล้วหลายกลุ่ม และที่เป็นชื่อเสียงสำหรับหมู่บ้านคือ กลุ่มอาชีพน้ำพริกตำบลดอหอ ที่อยู่ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แต่กลุ่มอาชีพที่เกิดจากกองทุนด้านบาทเพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นอีกนั้นยังไม่มีกรรวมกลุ่มของผู้กู้แต่ละอาชีพ แต่ที่เป็นอยู่ในตอนนี้คือการรวมกลุ่มแบบญาติพี่น้องที่ได้ทำมาในระบบครอบครัวอยู่แล้ว

2.2 บริบทเฉพาะตัวระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้ในหมู่บ้านสระตาราจ ส่วนใหญ่จะมีความรู้ในระดับชั้น ป.4 - ม.6 และผู้กู้แต่ละคนได้ความรู้จากอาชีพที่ได้ปฏิบัติอยู่โดยการค้นคว้าและศึกษาด้วยตัวผู้กู้เอง และบางส่วนได้นำประสบการณ์ที่เคยทำงานมาพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ในส่วนอาชีพหลักของผู้กู้ คือ การทำนา ซึ่งความรู้ที่ผู้กู้ได้มานั้นมาจากบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดมาสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน

หนี้สินของผู้กู้และครอบครัว สมาชิกในหมู่บ้านสระตาราฯ ยังมีสภาพการเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้เงินส่วนหนึ่งของผู้กู้ต้องนำไปชำระหนี้สินที่ได้ก่อขึ้น และหนี้สินของผู้กู้ก็ไม่สามารถเปิดเผยออกมาเป็นตัวเลขได้แต่จะมากหรือน้อยต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระเงินกู้

อาชีพหลักของผู้กู้ อาชีพหลักของผู้กู้ในหมู่บ้านสระตาราฯ คือ เกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ซึ่งมีมาแต่ดั้งเดิม และรองลงมา คือ การทำสวน ปลูกพืชปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เพราะที่ทำมาหากินของผู้ก้อยังมีอยู่ในบางส่วน อาชีพรองของผู้กู้ คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป

รายได้ของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้แต่ละราย มีอาชีพหลัก คือ การทำนา ดังนั้นรายได้ของผู้กู้จะไม่แน่นอน รายได้ที่มีอยู่มีมาจากอาชีพรองและมีลูกหลานที่เข้าไปทำงานในตัวเมืองได้ช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่าย และผลจากการสุ่มตัวอย่างของรายได้ผู้กู้จำนวน 10 คน นำมาเฉลี่ยรายได้ของผู้กู้แต่ละเดือนได้เท่ากับ 4,480 บาทต่อเดือน ซึ่งถ้าเทียบรายได้ของผู้กู้ในหมู่บ้านกับต่างจังหวัดแล้วจัดได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง คือพออยู่พอกิน ถึงจำนวนจะไม่มากนักแต่ทางผู้กู้ก็ยังคงอาศัยหลักของเศรษฐกิจแบบพอเพียง

สภาพการอยู่อาศัยของผู้กู้ ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้กู้ จะอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันโดยจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะบ้านที่อาศัยจะอยู่รวมกลุ่มของเครือญาติ และผู้ที่มาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านสระตาราฯ ก็ให้ความช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยเช่นเดียวกับคนในหมู่บ้าน

สมาชิกในครอบครัวของผู้กู้ สมาชิกในครอบครัวแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบครอบครัวเดี่ยว ที่มีอยู่ประมาณ 3-4 คน และครอบครัวขยาย คือ มีญาติพี่น้องมาอาศัยอยู่ด้วยกันหลายครอบครัว บางครั้งจำเป็นต้องแยกครอบครัวเพื่อที่จะสามารถกู้เงินกองทุนได้รวดเร็ว

ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ การดำเนินกิจการของผู้กู้ แต่ละประเภทนั้นได้ประสบการณ์จากที่เคยเป็นลูกจ้างมาก่อน และนำประสบการณ์ที่ได้นั้นมาปรับเปลี่ยนลองปฏิบัติที่บ้าน เมื่อทำได้และเกิดความชำนาญแล้วจึงสามารถปฏิบัติให้เป็นกิจการของตนเอง

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินกู้ที่ได้รับการอนุมัติ ผู้กู้ส่วนใหญ่ได้รับเงินอนุมัติตามที่ผู้กู้ได้เขียนเรื่องเพื่อยื่นกู้ต่อคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการดูจากวัตถุประสงค์ของโครงการที่ชัดเจนว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งแยกจำนวนเงินที่ผู้กู้ได้รับอนุมัติเงินกู้ตามจำนวนผู้กู้ได้ดังนี้

จำนวนเงินที่กู้	5,000 บาท	จำนวน	3	ราย
จำนวนเงินที่กู้	6,000 บาท	จำนวน	1	ราย
จำนวนเงินที่กู้	10,000 บาท	จำนวน	10	ราย

จำนวนเงินที่กู้	15,000 บาท	จำนวน	8	ราย
จำนวนเงินที่กู้	20,000 บาท	จำนวน	71	ราย
จำนวนเงินที่กู้	30,000 บาท	จำนวน	1	ราย
จำนวนเงินที่กู้	50,000 บาท	จำนวน	2	ราย

จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ สมาชิกที่กู้เงินในแต่ละราย ได้กู้ตามสิทธิที่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและเงินทุนที่นอกเหนือจากกองทุน 1 ล้านบาท ที่สมาชิกกู้เงินนำมาลงทุนนั้นมาจากการกู้ยืมเงินจากญาติพี่น้องบ้าง กลุ่มต่างๆที่อยู่ในหมู่บ้าน อาทิ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเงินสัจจะ กลุ่มเงินแสน (อบต.) และกู้ยืมจากธนาคารธ.ก.ส.ที่ผู้กู้ได้เป็นสมาชิก

สถานที่และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ สถานที่ในการประกอบอาชีพ ของสมาชิกผู้กู้จะมีทั้งในและนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรมจะใช้พื้นที่รอบๆหมู่บ้านที่เหลือไว้สำหรับใช้สอย วัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ในการประกอบอาชีพของสมาชิกผู้กู้ ส่วนใหญ่สมาชิกจัดหาจากนอกหมู่บ้าน เช่น อาชีพค้าขาย จัดซื้อที่ตลาดสุรนครและตลาดประปา เพราะวัตถุประสงค์ที่หาซื้อราคาถูก ซึ่งทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ อาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ การทำเฟอร์นิเจอร์และการทำหินขัด จัดหาวัตถุดิบตามร้านค้าวัสดุที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้คุณภาพของวัตถุดิบสำหรับในการสร้างงาน

จำนวนแรงงาน จำนวนแรงงานที่ประกอบอาชีพ ไม่ได้มีการจ้างแรงงานแต่อย่างใด แต่ที่ได้ผลผลิตออกมานั้นมาจากแรงงานของคนในครอบครัวที่ได้ช่วยเหลือกัน

เทคนิควิธีทำงาน ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันได้อาศัยการศึกษา หาความรู้จากเทคโนโลยีใหม่ๆอยู่เสมอ แล้วนำมาเติมเต็มในส่วนที่ยังไม่มี เพื่อรองรับงานในรูปแบบใหม่

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การหาความรู้เพิ่มเติม ผู้ที่หาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาอาชีพ ให้ดีขึ้นนั้นมาจากการศึกษาค้นคว้าตามหนังสือและสื่อต่างๆที่นำเสนอให้ได้ทราบ โดยทั่วกัน และบางครั้งก็มีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้คำปรึกษาบ้างตามโอกาส

การหาตลาด ผู้ที่อาศัยตลาดจากทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งผู้กู้อาจจะนำออกไปขายเองบ้างหรือบางครั้งมีผู้ซื้อหรือพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อในหมู่บ้าน ซึ่งทำให้เกิดการสร้างงานได้เป็นอย่างดีเพราะมีการพึ่งพาอาศัยกันและกันของคนภายในและภายนอกหมู่บ้าน

การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน ผู้ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำบัญชีใช้จ่ายเงิน เพราะถ้าได้มาก็จ่ายออกไปจึงไม่ได้ทำให้เป็นระบบ เพราะผู้ที่ไม่ได้ยึดติดกับระบบการทำบัญชีมากนัก แต่มีเพียงไม่กี่รายเท่านั้นที่ทำระบบบัญชี

การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้อาศัยความรู้และทักษะที่มีอยู่แล้วในการประกอบอาชีพ โดยไม่ได้ยึดติดกับหลักการที่ถูกต้องมากนัก เพียงแต่อาศัยความรู้ที่มีอยู่ก็สามารถทำกิจการได้อย่างเหมาะสม

การหาวัตถุดิบที่ดี การหาวัตถุดิบของผู้กู้ ส่วนใหญ่จะได้จากท้องตลาดในท้องถิ่นที่ใกล้เคียง เพราะในหมู่บ้านนี้มีวัตถุดิบสำหรับประกอบอาชีพในบางอย่าง

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

ผลโดยตรง

ผลผลิตที่ผู้กู้ได้รับ จากการลงทุนขยายกิจการนั้น ส่วนใหญ่จะได้รับรายได้เป็นเม็ดเงิน แต่รายได้ที่ได้นั้นเป็นจำนวนที่ได้ไม่มากนัก แต่ก็พอที่จะช่วยเหลือครอบครัวให้อยู่รอดได้

ผลกระทบโดยตรง

ผลกระทบโดยตรงของผู้กู้ที่กู้เงินไปนั้น คือ ผู้กู้ได้ขยายกิจการ โดยเงินที่นำไปลงทุนช่วยสร้างงานที่มีอยู่ให้ดีขึ้น และผู้กู้ยังสามารถลดภาระหนี้สินได้ในบางส่วน แต่บางรายไม่ชำระคืนเงินกู้ทำให้ต้องเพิ่มภาระหนี้สินมากขึ้น เพราะไม่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและกองทุนหมู่บ้าน

ผลกระทบทางอ้อม

สมาชิกผู้กู้เงินบางส่วน กู้เงินไปแล้วไม่ได้นำมาสร้างงานในหมู่บ้าน จึงทำให้เกิดการกลับคืนถิ่นของประชาชนส่วนนี้ยังน้อยอยู่ เพราะผู้กู้ที่กู้เงินไปแล้วนั้น ได้ใช้สิทธิของผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ซึ่งการสร้างงานของสมาชิกผู้กู้เงินยังคงเป็นไปตามวิถีชีวิตของการดำเนินงานแต่ละอาชีพ เพราะสมาชิกทุกคนต้องการสร้างรายได้ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวให้อยู่รอดต่อไป

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ เกษตรกรรม ค้าขาย บริการ อุตสาหกรรม ในหมู่บ้านสระตราช ผู้กู้ส่วนใหญ่มีอาชีพที่แต่ละคนมีความถนัด จึงได้กู้เงินเพื่อนำไปขยายกิจการของตนเองเป็นส่วนใหญ่ จึงสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

3.1 กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน ปลูกพืชปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุน พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ปุ๋ย ยารักษาโรค อาหารสัตว์ ยากำจัดวัชพืช ยากำจัดแมลง เป็นต้น

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ การดำเนินงานตามขั้นตอน การทำบัญชี การหาตลาด เป็นต้น

ผลผลิตที่ด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ผลิตผลเป็นพืชหรือสัตว์ ผลกำไรรายได้ ชื่อเสียงของครอบครัวและหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2 กลุ่มอาชีพค้าขาย ได้แก่ ขายอาหาร ขายน้ำพริก ขายไก่สด ฯลฯ

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุน อุปกรณ์ในการผลิต วัตถุดิบ เป็นต้น
กระบวนการที่ดี ได้แก่ การคัดเลือกวัตถุดิบ คัดเลือกผลิตผลในการดำเนินการ
การดำเนินงานตามขั้นตอน การทำบัญชี เทคนิควิธีการต่างๆ เป็นต้น
ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ สินค้าได้คุณภาพ ผลกำไร
ลูกค้าประจำ เป็นต้น

3.3 กลุ่มอาชีพบริการ ได้แก่ ช่างซ่อมอื่นๆ เสริมสวย ตัดเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ กลุ่มลูกค้า เป็นต้น
กระบวนการที่ดี ได้แก่ การจัดหาสถานที่ การหาวัตถุดิบที่ดี การทำกิจการถูกวิธี
การทำบัญชี เป็นต้น

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ รายได้เป็นเงิน ผลกำไร
เทคนิคการทำงานดีขึ้น ปริมาณของงานเพิ่มขึ้น

3.4 กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ เพอร์รี่เจอร์ หินขัด เหล็กตัด ฯลฯ

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุน สถานที่ วัตถุดิบ เทคนิควิธีการ แรงงาน เป็นต้น
กระบวนการที่ดี ได้แก่ การทำกิจการถูกวิธี การหาตลาด การหาวัตถุดิบ การทำ
บัญชี การหาแนวทางแก้ปัญหา เป็นต้น

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ รายได้เป็นเงิน ผลกำไร
ผลงานที่ได้ดีขึ้นจากการศึกษาและเกิดความเข้มแข็งในกิจการของตน

4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน

ผลที่เกิดขึ้นจาก ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า เงินจำนวน 1 ล้านบาทที่
ทางรัฐบาลกระจายลงสู่หมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ดี โดย
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มาจากคัดเลือกสมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านพระราชทาน ทาง
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ร่วมกันบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน
สำหรับสมาชิก ถึงแม้ว่าจำนวนเงินที่ลงมานี้จะไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในหมู่บ้าน
แต่ทางคณะกรรมการได้ให้สิทธิในการกู้ยืมเงินทุกคน

ผลที่เกิดขึ้นจาก ตัวชี้วัดกระบวนการนำเข้าของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การจัดทำบัญชี
ของกองทุนหมู่บ้าน ได้พบปัญหาในระยะแรกแต่คณะกรรมการกองทุนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาก็
เกิดขึ้นได้ จึงทำให้บัญชีของกองทุนหมู่บ้านสามารถทำให้เป็นปัจจุบันได้ ส่วนการชำระคืนเงินกู้
ของสมาชิก ส่วนใหญ่สมาชิกจัดส่งได้ตามกำหนดระยะเวลาที่ทางกองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้ และมี

สมาชิกบางรายที่ชำระเงินกู้ล่าช้า ทางกองทุนหมู่บ้าน ได้ดำเนินการตามระเบียบและวิธีการที่ทางกองทุนได้กำหนดไว้เหมือนกัน

ผลที่เกิดจาก ตัวชีวิตผลผลิตนำเข้าของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า จำนวนเงินที่ผู้กู้ได้กู้มาจาก ส่วนของกองทุนล้านบาทและทุนสะสมที่ได้จากผลกำไรของกองทุนหมู่บ้านซึ่ง ได้เป็นทุนหมุนเวียน ให้กับสมาชิกได้กู้ และในส่วนของทุนสะสมหรือเงินออมทรัพย์ที่สมาชิกผู้กู้เงิน ได้ออมไว้กับกองทุนหมู่บ้านในทุกๆเดือน ยังสามารถทำให้สมาชิกได้รู้จักการออมทรัพย์ได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าจะเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนัก ได้ส่งผลให้สมาชิกได้เห็นคุณค่าของการสร้างรายได้ การรู้จักอดออม การบริหารจัดการที่ดีและการใช้เงินกู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสหคาราษ พบว่า

คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านดี ถึงแม้ว่าจะพบกับปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาทุกครั้งที่มีการประชุมประจำเดือนหรือแล้วแต่วาระที่กำหนดขึ้น ในส่วนของ การจัดทำเอกสารงานต่างๆของกองทุนหมู่บ้าน กรรมการผู้รับผิดชอบ โดยเฉพาะเลขานุการกองทุนหมู่บ้านสหคาราษที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง ได้จัดเอกสารอย่างมีระบบเพื่ออำนวยความสะดวก การปฏิบัติงาน อาทิ การเตรียมเอกสารในการทำสัญญา การเตรียมเอกสารรับชำระเงินกู้ การทำหนังสือส่งจ่ายเงินกู้ เป็นต้น ได้ทำด้วยความตั้งใจจริง ถึงแม้ว่าจะไม่คุ้มกับค่าเหนื่อยก็ตามที และในเดือนกรกฎาคม 2545ที่ผ่านมาแล้ว ถือว่าเป็นการครบรอบ 1 ปีของการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดนี้ ได้มีการจับฉลากออกกึ่งหนึ่ง และเลือกกรรมการใหม่เข้ามาแทน แต่คณะกรรมการที่ได้ออกไปได้กลับเข้ามาทำงานอีก ซึ่งถือได้ว่าเป็นคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงานดี เพราะคณะกรรมการทุกคนเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนว่าควรปฏิบัติตนเช่นไรจึงจะเหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่ออนาคตของกองทุนหมู่บ้านจะได้อยู่ต่อไปในอนาคต

5.2 แนวความคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามทัศนะของคณะกรรมการและสมาชิกในหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีแนวความคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน คือ ร่วมมือกันดำเนินการบริหารจัดการกองทุน โดยรับฟังความคิดเห็น คำแนะนำของสมาชิกเมื่อมีการจัดเวทีประชาคมทุกครั้งและนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันในเชิงวิชาการ เพื่อทุกคนจะได้ตระหนักถึงส่วนรวม และถ้าทุกคนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหากองทุนหมู่บ้านคงอยู่

เป็นทุนในการประกอบอาชีพต่อไปได้ และในส่วนของรัฐบาลควรจัดระเบียบและข้อบังคับเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพียงแต่กองทุนหมู่บ้านนำระเบียบที่กำหนดไว้แล้วมาบริหารจัดการกันเอง เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการจัดเตรียมในเรื่องต่างๆ ซึ่งกว่าที่ทางกองทุนหมู่บ้านแต่ละกองทุนจะได้เงินเพื่อมาเป็นทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ทำให้เกิดปัญหามากมายและผลตอบแทนที่ทางกรรมการควรจะได้รับนอกจากผลกำไรที่จะต้องนำมาจัดสรร ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ถ้าเทียบกับการทำธุรกิจส่วนตัวแล้วได้ผลตอบแทนมากกว่า ถ้ารัฐบาลกำหนดค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนให้กับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผลการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการคงจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีแนวความคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนฯ คือ คณะกรรมการที่สมาชิกในหมู่บ้านได้เลือกสรรขึ้นมา เพื่อมาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความสามารถความเหมาะสมกับตำแหน่ง เพราะคณะกรรมการกองทุนได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางกองทุนกำหนดไว้ได้ ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาในการดำเนินงาน ทางคณะกรรมการได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี และยอมรับฟังข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นของสมาชิกที่สมาชิกมีต่อกองทุนหมู่บ้าน

5.3 ผลการนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินกิจการ สร้างรายได้ ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

การนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินกิจการ สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกได้พอสมควร เพราะส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ แม้ว่ารายได้ที่ได้นั้นไม่มากแต่สามารถช่วยเหลือครอบครัวให้อยู่รอดได้ และปัญหาที่แต่ละกลุ่มอาชีพพบกับปัญหาในการดำเนินกิจการ สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่พบได้ คือ

1. กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม

1.1 สัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นโรคและตายเป็นประจำ

แนวทาง คือ จัดซื้อยามารักษาให้ถูกโรค

1.2 พืชที่ปลูกไว้โคนแมลงกัดกิน

แนวทาง คือ ปลูกพืชแบบกางมุ้งหรือใช้ยาสมุนไพรในการกำจัด

2. กลุ่มอาชีพค้าขาย

2.1 สินค้าที่นำมาขายในปัจจุบันมีราคาแพง

แนวทาง คือ ซื้อในจำนวนมากๆเพื่อลดต้นทุนในการผลิต

2.2 สินค้าที่นำมาขายในจำนวนมากๆบางครั้งขายไม่หมด

แนวทาง คือ ขายในราคาเท่าทุนหรือต่ำกว่าทุน

3. กลุ่มอาชีพบริการ

3.1 วัสดุและอุปกรณ์ที่นำมาบริการลูกค้ามีราคาสูง

แนวทาง คือ เพิ่มค่าบริการ ค่าวัสดุอุปกรณ์หรือค่าแรง

3.2 อุปกรณ์เสียหรือชำรุด เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

แนวทาง คือ เสียเวลาในการเข้าไปเรียนการซ่อมคอมพิวเตอร์หรือเรียกช่าง

4. กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรม

4.1 วัสดุและอุปกรณ์ในปัจจุบันมีราคาสูง

แนวทาง คือ ซื้อในจำนวนมากเพื่อลดต้นทุนในการผลิต

4.2 ตลาดในการจำหน่ายไม่ค่อยมี

แนวทาง คือ ผลิตแล้วนำออกขายนอกหมู่บ้าน

สรุปได้ว่า เงินลงทุนที่สมาชิกกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปใช้จ่ายการลงทุนและนำกลับมาชำระคืนแก่กองทุน ซึ่งถือได้ว่ามิใช่เงินทุนจะหมดไป แต่ต้องเริ่มทำจากจุดเล็กๆที่มีความพร้อม แล้วค่อยขยายผลอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มต้นทุนมูลค่าของเงินให้ยิ่งใหญ่ และเพิ่มพูนประสบการณ์ให้มากยิ่งขึ้นควบคู่กันไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสระดาราช ได้รับการจัดสรรเงิน และได้ปล่อยเงินกู้กับผู้กู้แล้ว ซึ่งได้นำมาเสนอผลการประเมินโครงการในบทที่ 5 โดยแบ่งออกเป็น 5 ข้อ คือ

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
2. วิธีดำเนินการ
3. ผลการดำเนินการ
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 กระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสระดาราช ประสบความสำเร็จได้ เพราะความร่วมมือของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีความตั้งใจที่จะบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

1.2 แนวความคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสระดาราช ระหว่างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุน มีแนวความคิดเดียวกัน คือ ร่วมกันบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อพบปัญหาร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปในแนวเดียวกัน

1.3 ผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินการสร้างรายได้ ก่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ที่มาจากเงินต้นและดอกเบี้ยที่ทางผู้กู้ชำระคืน จึงทำให้จำนวนสมาชิกในการกู้ยืมเงินทุนเพื่อนำไปประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น

2. วิธีดำเนินการ

เมื่อศึกษารายละเอียดของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านสระดาราชแล้ว จึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ว่ามีการบรรลุวัตถุประสงค์ตามระเบียบที่วางไว้ และเมื่อได้ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและสรุปผลถึงการประเมินโครงการว่าสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3. ผลการดำเนินการ

3.1 กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 ล้านบาท สามารถเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกกองทุนในหมู่บ้านสระตาราซได้เป็นอย่างดี

3.2 กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสระตาราซ เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบตามหลักเกณฑ์ที่ทางกองทุนหมู่บ้านได้กำหนดไว้

3.3 ผลการนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการ สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้พอสมควร

4. อภิปรายผลจากวัตถุประสงค์ มีดังนี้

1. การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสระตาราซ

กองทุนหมู่บ้านสระตาราซ เกิดจากความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน และมีแนวโน้มทำให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีการแบ่งหน้าที่การทำงานตามความรู้ความสามารถได้อย่างเหมาะสม ซึ่งก่อให้เกิดกองทุนที่เข้มแข็ง เพราะสมาชิกในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน จึงทำให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพ

2. แนวความคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสระตาราซ

สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านสระตาราซ ต่างมีแนวความคิดในลักษณะที่เหมือนกันคือ เป็นกองทุนที่เข้ามาเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนอย่างแท้จริง เพราะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมาจากสมาชิกในหมู่บ้านได้ร่วมกันเสนอความคิด เด็ดอกสรคนดีมีความสามารถ สร้างจิตสำนึกในการเรียนรู้ร่วมกัน จึงทำให้เกิดการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่สมาชิกในชุมชนต้องร่วมมือกัน

3. ผลการนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการ

ในเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการ สามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินชำระคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ทำให้กองทุนหมู่บ้านเติบโตขึ้น แต่คงต้องเป็นไปทีละก้าว เพราะดอกเบี้ยที่ทางกองทุนหมู่บ้านได้กำหนดไว้เป็นดอกเบี้ยที่ต่ำ แต่ก็ทำให้สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการนั้น สามารถลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และยังสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อนได้

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านสหคาราษ

1. ระเบียบข้อบังคับที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ร่วมกันแก้ไขควรมีการปิดประกาศให้สมาชิกได้ทราบ โดยทั่วกัน
2. การปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยจากร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือนเป็นร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ควรมีการประชาคมความคิดเห็นจากสมาชิกก่อน
3. ค่าธรรมเนียมต่างๆที่ทางกองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้ ควรแจ้งให้สมาชิกได้ทราบ โดยทั่วกัน และมีความชัดเจนอย่างต่อเนื่อง

5.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรมีการแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับตำแหน่ง
2. การดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการได้กำหนดไว้ และไม่ควรละเลยต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
3. การจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการทุกคนควรร่วมมือในการจัดทำบัญชีด้วยกัน มิใช่ให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบทำเพียงฝ่ายเดียว เพราะการจัดทำบัญชีเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและยุ่งยาก
4. คณะกรรมการกองทุน ควรคำนึงถึงความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อกองทุนให้มากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

1. สมาชิกที่ได้นำเงินกู้ไปลงทุนในการประกอบอาชีพ ควรนำข้อเสนอแนะหรือการปรับปรุงแก้ไขกิจการที่แต่ละคนมีมาแลกเปลี่ยนความรู้ในแต่ละกลุ่มอาชีพให้มากกว่านี้
2. สมาชิกผู้กู้เงินควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กล้าแสดงออก ในการเสนอความคิดเห็นให้มากขึ้นเมื่อมีการจัดเวทีประชาคม
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรจัดหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพมานำเสนอให้กับสมาชิกผู้กู้เงิน เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้น
4. สมาชิกควรมีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเดียวกัน และมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ผู้ร่วมงานและกองทุนหมู่บ้าน

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นหาวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

1. สมาชิกในหมู่บ้าน ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มากขึ้น
2. กองทุนหมู่บ้าน ควรที่จะมีสถานที่ตั้งในการเก็บเอกสารที่เหมาะสมและสะดวกสำหรับการค้นหาข้อมูล
3. คณะกรรมการ สมาชิกกองทุนในหมู่บ้านทุกคน ควรคำนึงถึงความสำคัญของกองทุนหมู่บ้านที่เป็นทุนหมุนเวียนในการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพให้มากกว่านี้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา ; ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :** ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนทองการพิมพ์. _____ . (2545). **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน ; ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี :** บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2545). **ชุดวิชาสารนิพนธ์ ; ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี :** บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- กองทุนเพื่อสังคม, สำนักงาน. 2544. **ชีวิตชุมชน. (มีนาคม – มิถุนายน 2544), กรุงเทพฯ.**
- การพัฒนาชุมชน, กรม สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน. 2544. **ปวงฉา วิสัยทัศน์กองทุนหมู่บ้าน ๑ ล้านบาท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :** โรงพิมพ์. จุฬานุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรียงไกร พันธุ์เพชร. 2545. “ **สุริยะ ลุยไฟหุบชีวิตธุรกิจไทย ฝ่าวิกฤติเศรษฐกิจ** ”. ไทยรัฐ. 15 มกราคม 2545, หน้า 8.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนัก เลขานุการนายกรัฐมนตรี.**
- _____. 2544. **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง, สำนักเลขานุการนายกรัฐมนตรี.**
- _____. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ (2)(3) พ.ศ. 2544 ฉบับที่ (4) พ.ศ. 2545. สำนักเลขานุการนายกรัฐมนตรี.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสหประชาชาติ. 2544. **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสหประชาชาติ. นครราชสีมา.**
- ชฎาพร กาญจนเกษม. 2545. “ **ศักยภาพของชุมชนกับอนาคตกองทุนเงินล้าน กรณีศึกษาหมู่บ้านสหประชาชาติ** ”. นครราชสีมา.

- ชื่นชีวิต. 2545. “หวั่นวัยรุ่นกินอาหารไทยไม่เป็น หลงอาหารคาวนของตะวันตก”. ไทยรัฐ. 4 กรกฎาคม 2545, หน้า 7.
- ดอกสะแบง. 2545. “หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน”. ไทยรัฐ. 21 พฤษภาคม 2545, หน้า 7.
- ทิมข่าวสิ่งแฉดล้อม. 2545. “บทเรียนอันตรายจาก บางปะกงถึงเขื่อนกันน้ำเค็มท่าจีน”. ไทยรัฐ. 21 พฤษภาคม 2545, หน้า 15.
- นภาพร พานิชชาติ. 2545. “หวังทุนต่างชาติฟื้นเศรษฐกิจไทย เม็ดเงินลงทุนหดไทยชบเขา ระยะยาว”. เดลินิวส์. 25 มิถุนายน 2545, หน้า 6.
- เบญจวรรณ ผูกพัน. 2538. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.
- รัตนา เจริญชัย. 2544. ถอดรหัส “กองทุน” ระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : ฝ่ายเผยแพร่งานวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- “วงจรรวมยากจน”. ไทยรัฐ. 4 พฤษภาคม 2545, หน้า 3.
- สมพันธ์ เตะชะอริก. 2545. “การบริหารกองทุนด้านพาให้มีประสิทธิภาพ”. มติชนรายวัน 15 มกราคม 2545, หน้า 6.
- สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ(สปรส). 2545. “กองทุนหมู่บ้านต้องเป็นมากกว่าการเงิน”. มติชนสุดสัปดาห์, หน้า 25.
- “ส.ป.ก. จัดสถาปนาครบ 27 ขวบ อดผลงานรายได้เพิ่ม หนีสินลด”. ไทยรัฐ. 3 กรกฎาคม 2545, หน้า 9.